

Evaluatie 'De Compagnie' - PI Krimpen

Geschreven door:

Romy Timmer
Lieke Leuhof

Begeleiding door:

Jill van de Rijt
Arie van den Hurk
Nienke Tenneij

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Samenvatting en conclusies	4
Doelstelling en onderzoeksvragen	4
Hoofdstuk 1: Inleiding	10
1.1 De Compagnie	10
1.2 Ontstaan De Compagnie.....	10
1.3 Aanleiding van dit onderzoek.....	10
1.4 Beleidscontext.....	11
1.5 Doelstelling en onderzoeksvragen	11
1.6 Leeswijzer.....	12
Hoofdstuk 2: Methode	13
2.1 Planevaluatie	13
2.2 Procevaluatie	13
2.3 Effectevaluatie.....	14
Hoofdstuk 3: Planevaluatie	16
3.1 Doelstellingen	16
3.2 Programma-elementen	16
3.2.1 Arbeidsintegratie.....	16
3.2.2 Leefklimaat.....	18
3.2.3 Herstel relaties	19
3.3 Beoogde doelgroep & selectieprocedure	20
3.3.1 Compagnons.....	20
3.3.2 Vrijwilligers	21
3.3.3 Selectie personeel	21
3.4 Regie en verantwoordelijkheid	21
3.5 Reconstructie van de beleidstheorie.....	22
3.6 Toets aan bestaande kennis	22
3.6.1 Arbeidsintegratie.....	22
3.6.2 Leefklimaat.....	23
3.6.3 Herstel van relaties.....	25
3.7 Conclusie	26
Hoofdstuk 4: Procevaluatie.....	28
4.1 Uitgevoerde programma-elementen	28

4.1.1 Arbeidsintegratie	28
4.1.2 Leefklimaat	32
4.1.3 Herstel Relaties	36
4.2 Gerealiseerde doelgroep	38
4.2.1 Compagnons	38
4.2.2 Vrijwilligers	39
4.2.3 Personeel en verantwoordelijkheidsverdeling	40
4.3 Regie en verantwoordelijkheden	40
4.4 Opleiding/Informatie vrijwilligers en personeel	41
4.5 Andere opvallende zaken	41
4.6 Conclusie	42
Hoofdstuk 5: Effectevaluatie	43
5.1 Leefklimaat	43
5.1.1 Autonomie	43
5.1.2 Contacten tussen personeel en gedetineerden	43
5.1.3 Contacten met familie en de buitenwereld	44
5.1.4 Veiligheid	44
5.1.5 Zinnige dagbesteding	45
5.1.6 Fysiek welbevinden	45
5.2 Arbeidsre-integratie en succesvolle terugkeer	46
5.2.1 Arbeidsintegratie	46
5.2.2 Persoonlijke verandering	48
5.2.3 Belangrijkste aspecten van De Compagnie	49
5.3 Werkklimaat	49
5.4 Conclusie	50
5.5 Aandachtspunten	51
Literatuur	52
Bijlage 1	54

Samenvatting en conclusies

Inleiding

De Compagnie is een project van Gevangenzorg Nederland (GNd) dat in februari 2016 van start is gegaan in penitentiaire inrichting (PI) Krimpen aan den IJssel. De afdeling De Compagnie vormt met dertig cellen, een eigen luchtplaats, arbeidszaal, recreatieruimte en keuken een aparte afdeling in de gevangenis. De subtitel van De Compagnie "Op weg naar werk" sluit aan bij het doel van De Compagnie: arbeidsintegratie. De Compagnie is daarnaast ook gericht op samenlevingsbetrokkenheid. Dat wordt vooral zichtbaar in de dagelijkse aanwezigheid van vrijwilligers en de aanwezigheid van werkgevers op de afdeling.

In februari 2016 stroomden de eerste gedetineerden De Compagnie in de PI Krimpen aan de IJssel in. De gedetineerden op De Compagnie worden compagnons genoemd. 2018 is het derde pilotjaar van De Compagnie. Na dit jaar wordt besloten of De Compagnie zal worden voortgezet. Hiervoor moet vastgesteld worden of de pilot in PI Krimpen aan de IJssel succesvol is, en wat mogelijk de elementen zijn die het wel of niet succesvol maken.

De activiteiten op De Compagnie passen binnen de ambities van de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) op het gebied van leefklimaat. In meerdere inrichtingen vinden er pilots plaats waarin gekeken wordt hoe het leefklimaat positief kan worden beïnvloed. In een nog uit te voeren overkoepelend onderzoek zal in beeld worden gebracht welke maatregelen in de praktijk daaraan het best bijdragen. Als kader daarvoor zal dienen het literatuuronderzoek naar het leefklimaat in justitiële inrichtingen van Boone en collega's (2016).

Naast het creëren van een positief leefklimaat streeft DJI naar het leveren van een bijdrage aan de re-integratie van gedetineerden. De nadrukkelijke inspanningen van De Compagnie gericht op arbeidsintegratie maakt dat DJI dit project graag geëvalueerd ziet.

Doelstelling en onderzoeksvragen

Dit onderzoek beoogt inzichtelijk te maken in hoeverre De Compagnie bijdraagt aan het verbeteren van het leefklimaat en een succesvolle terugkeer van de gedetineerde in de vrije samenleving. Tevens wordt nagegaan in hoeverre deze werkwijze van invloed is op het werkklimaat van het personeel. Dit leidt tot de volgende onderzoeksvraag:

In hoeverre dragen de programma-elementen, activiteiten en/of faciliteiten op De Compagnie bij aan het verbeteren van het leefklimaat en/of de succesvolle terugkeer van de gedetineerde in de samenleving, en wat is de invloed van die werkwijze op het personeel?

Om deze onderzoeksvraag te beantwoorden zijn verschillende deelvragen geformuleerd:

1. Welke programma-elementen, activiteiten en/of faciliteiten bevat het projectplan van De Compagnie, die bijdragen aan het verbeteren van het leefklimaat en/of aan arbeidsre-integratie, en in hoeverre kunnen deze als veelbelovend worden beschouwd? (Planevaluatie)
2. In hoeverre verloopt de uitvoering zoals deze was beoogd? (Procevaluatie)
3. Wat zijn de resultaten van De Compagnie in termen van de bijdrage aan het leefklimaat (zelfredzaamheid en autonomie) en succesvolle terugkeer naar de vrije maatschappij? Welke impact heeft de werkwijze eventueel op het werkklimaat? (Effectevaluatie)

Methode

Voor de beantwoording van de eerste deelvraag is een aantal documenten bestudeerd, namelijk:

- Operationeel Jaarplan 2017 De Compagnie,
- De Compagnie Rapport Van Bevindingen Eerste Pilot Jaar 2016,
- Projectplan De Compagnie en
- De Compagnie Jaarplan 2017.

Omdat de beschikbare documenten onvoldoende specifieke informatie gaven om het gehele projectplan en de bijbehorende programma-elementen te reconstrueren, zijn aanvullend interviews afgenomen. Deze zijn afgenomen met degenen die betrokken zijn geweest bij het opstellen van het plan dat ten grondslag ligt aan De Compagnie: de directeur van PI Krimpen aan den IJssel (vanwege verhindering in zijn plaats is plaatsvervangend VD gesproken), de directeur van Gevangenzorg Nederland, de projectleider, als ook een arbeidsbemiddelaar van Gevangenzorg Nederland en het afdelingshoofd van De Compagnie. Middels de interviews is tevens in kaart gebracht welke gedachten ten grondslag hebben gelegen aan het beleidsplan van De Compagnie (reconstructie van de beleidstheorie). Na de reconstructie van de beleidstheorie is deze vervolgens getoetst aan de wetenschappelijke literatuur.

De tweede deelvraag is beantwoord door middel van observaties, om zo objectief in kaart te brengen wat er daadwerkelijk gebeurt op De Compagnie. In totaal zijn er 5 observatiedagen geweest. Observaties vonden plaats aan de hand van de bevindingen van de planevaluatie. Naast de observaties waren semigestructureerde interviews nodig om te beoordelen of de uitvoering loopt zoals beoogd. Het halfopen karakter van dit type interviewonderzoek houdt in dat enerzijds sprake is van vooropgestelde vragen, anderzijds wordt er rekening gehouden met de eigen inbreng van respondenten. Hiermee sluiten onderzoekers aan bij de belevingswereld en ervaringen van de respondenten. De compagnons,¹ vrijwilligers² en het personeel³ zijn geïnterviewd.

Om de laatste deelvraag te kunnen beantwoorden is gebruik gemaakt van semigestructureerde interviews met ex-compagnons⁴. Waar dit kon zijn ook kwantitatieve gegevens gebruikt uit de gedetineerden survey die is afgenomen in april 2017. In totaal zijn er 37 ex-compagnons, van wie er uiteindelijk 8 zijn geïnterviewd.⁵ De acht afgenomen interviews met de ex-compagnons

¹ Vier compagnons vielen af; twee hadden zich niet ingeschreven, één had een tandartsbezoek en één ging bijna weg uit De Compagnie.

² Omdat vrijwilligers maar één keer in de twee weken aanwezig zijn op de Compagnie, is het lastig veel vrijwilligers te spreken in korte tijd. Om te zorgen voor een hoge respons zijn vragenlijsten uitgezet. Twintig vrijwilligers hebben uiteindelijk de enquête ingevuld teruggestuurd.

³ Op De Compagnie werken vijf vaste Penitentiaire Inrichtingswerkers (PIW'ers). Van deze vijf PIW'ers zijn uiteindelijk twee gesproken. Drie PIW'ers zijn niet gesproken; twee hiervan waren langdurig ziek en één werkte eveneens op de reguliere afdeling waardoor er geen plek was in het rooster voor een interview.

⁴ Een compagnon wordt door Gevangenzorg Nederland een ex-compagnon genoemd bij verlaten van De Compagnie. Dat betekent dat ook de compagnons die teruggeplaatst worden naar een reguliere afdeling tijdens hun verblijf op De Compagnie en de compagnons die faseren (naar een andere inrichting) of uitsstromen naar de vrije maatschappij ex-compagnons worden genoemd.

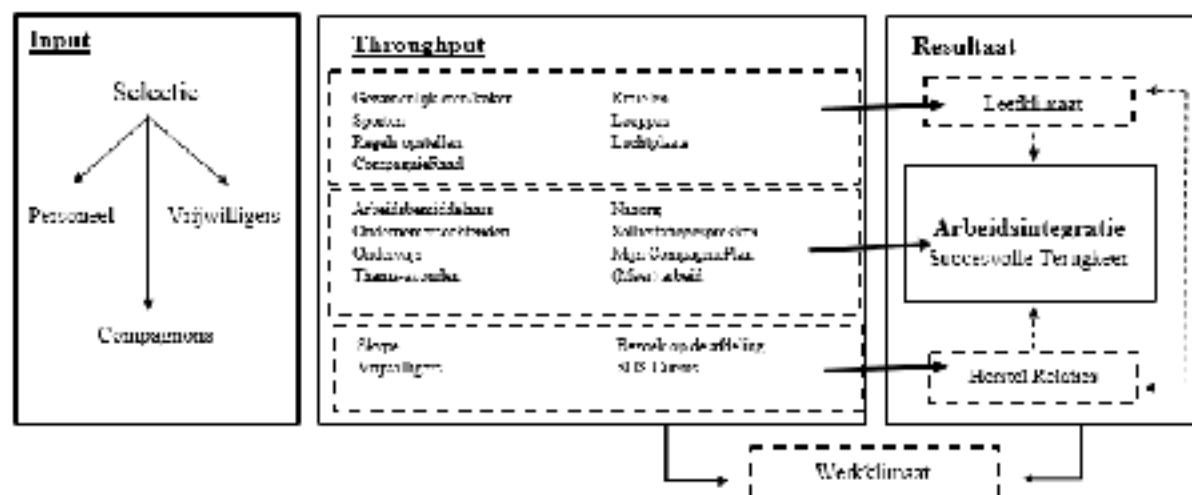
⁵ 21 ex-compagnons hadden geen toestemming gegeven; drie hebben nooit iets laten weten en één had geen tijd. Eén ex-compagnon leek eerst bereid voor een interview maar later toch niet. Eén was niet wonend in Nederland. één kon niet op de tijden/dagen die beschikbaar waren. Eén was niet bereikbaar.

hebben op verscheidene manieren plaatsgevonden. Twee ex-compagnons zijn in de ZBBI⁶ gesproken. De andere zes ex-compagnons zijn telefonisch gesproken. Alle interviews zijn opgenomen, anoniem uitgewerkt en met behulp van Atlas.Ti geanalyseerd.

Resultaten

Planevaluatie

Aan De Compagnie liggen een aantal gedachten ten grondslag. Tegenwoordig vormen deze gedachten de zogenaamde beleidstheorie. De beleidstheorie geeft inzicht in hoe men denkt de beoogde resultaten te kunnen bereiken. De beleidstheorie staat hieronder schematisch weergegeven (zie figuur 2). Onderscheiden kunnen worden (1) input; dit verwijst naar de selectie (criteria) van compagnons, personeel en vrijwilligers (2) throughput; dit verwijst naar het gehele programma-elementen die De Compagnie vormen en (3) resultaat; dit verwijst naar de beoogde doelstellingen die men wil bereiken.

Figuur 2: Visuele weergave van de inputen programma-elementen in relatie tot de (neven-)doelen van De Compagnie.

Wat mogen we nu verwachten van De Compagnie op basis van reeds beschikbare kennis over de effectiviteit van justitiële interventies bij delinquenten? Vertrekkend van uit het hoofddoel succesvolle terugkeer in de samenleving met een accent op arbeidsintegratie komen we tot de volgende conclusie:

De Compagnie bevat veel elementen waarvan bekend is dat ze bijdragen aan het realiseren van (arbeids)integratie van gedetineerden. Van de De Compagnie mag een positief effect worden verwacht.

De volgende kenmerken van de aanpak in De Compagnie zijn daarvoor verantwoordelijk:

- allereerst een brede aanpak met aandacht voor diverse factoren ('needs') die bekend staan als criminogeen,
- veel aandacht voor arbeid (arbeidsbemiddeling en sollicitatiegesprekken) en onderwijs,
- zorg voor een positief en activerend leefklimaat waarin autonomie en zelfredzaamheid worden benadrukt door middel van o.a. zelf kunnen koken, met een loopplank door de inrichting kunnen bewegen,

⁶ Eén in Hoogvliet en één in Dordrecht

- veel aandacht voor herstel van relaties (Skypemogelijkheden, individuele gesprekken met vrijwilligers, familie- en kindvriendelijke bezoekruimtes en herstelgericht werken via de SOS-cursus),
- aandacht voor motivatie,
- geen aantoonbaar recent gebruik van middelen (dit is in die zin positief dat verslaving bekend staat als een hardnekkige criminogene factor) en arbeidsgeschiktheid als selectie criterium.

Er zijn twee aspecten aan De Compagnie die de effectiviteit mogelijk kunnen ondermijnen:

- meer connectie dan maatwerk; De Compagnie adresseert weliswaar een breed scala aan 'needs', maar doet dit in de vorm van een pakket dat aan iedereen wordt aangeboden. Het wordt dus niet specifiek afgestemd op de individuele behoeften van de Compagnon.
- werken met vrijwilligers i.p.v. professionals; Hoewel als gesprekspartner zeer waardevol, is het de vraag of de vrijwilligers van Gevangenzorg Nederland over voldoende kennis en vaardigheden beschikken om de problematiek van Compagnons rondom (arbeids)integratie te herkennen en tackelen.

Procesevaluatie

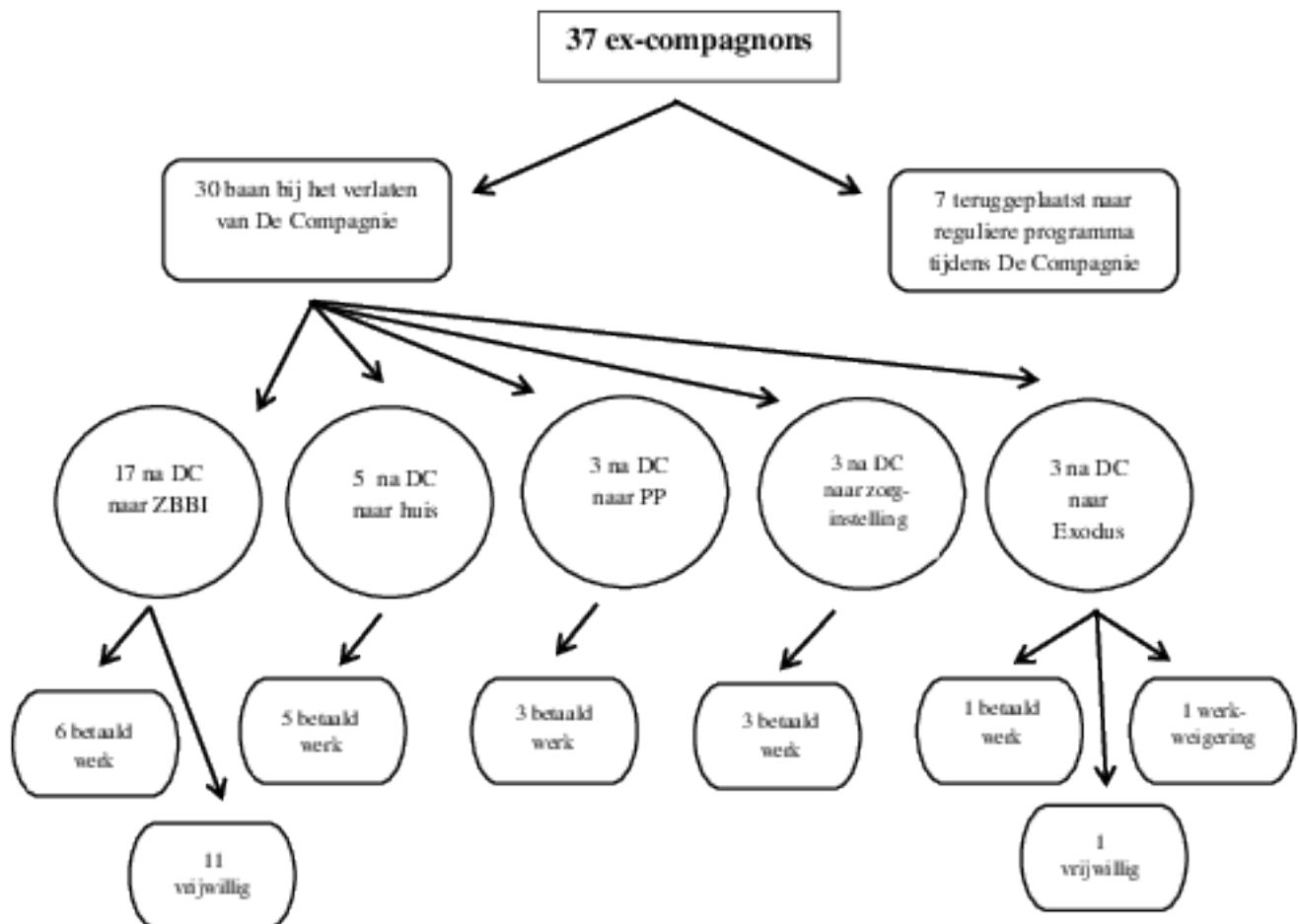
Concluderend kan worden gesteld dat de uitvoering grotendeels is verlopen zoals dat beschreven stond in het projectplan. Er zijn enkele aanpassingen geweest. Sommige van deze aanpassingen zijn ontstaan uit noodzaak of door praktische omstandigheden, zoals het veranderen van het aantal dagen arbeid. Andere aanpassingen zijn gedaan omdat een andere manier efficiënter bleek, zoals het verplaatsen van de Skype-faciliteit van één ruimte naar twee cellen met tablets, het aanpassen van het aantal toegestane bezoekers op de bezoekerslijst en niet meer in groepsverband aanbieden van de SOS-cursus. Daarnaast blijkt er in positieve zin meer tijd voor onderwijs te zijn dan werd beoogd. Wel blijkt het in de praktijk lastiger te zijn de thema-avonden op een zinvolle manier vorm te geven, waardoor de betrokkenheid vanuit compagnons beperkt blijft. Deze aanpassingen zijn niet van wezenlijke invloed geweest op het projectplan.

Effectevaluatie

De resultaten van De Compagnie in termen van de bijdragen aan het leefklimaat zijn positief. Uit de gedetineerdensurvey springt het betere eten eruit ten opzichte van reguliere afdelingen. Het is dan ook iets waar de compagnons in de interviews erg enthousiast over zijn. Bovendien stellen zij dat het eten dat zij zelf kunnen koken bijdraagt aan een betere fysieke gezondheid. De compagnons zeggen zich fitter te voelen op de Compagnie in vergelijking met toen zij op een andere afdeling verbleven. Het feit dat zij aangeven beter in hun vel te zitten, is mede te danken aan de extra mogelijkheden die zij hebben om contact te onderhouden met hun familie en vrienden door middel van Skype en bezoek op de afdeling. Voor wat betreft het gevoel van veiligheid is er op basis van de gedetineerdensurvey geen verschil in het leven op De Compagnie en het leven op reguliere afdelingen. Dit komt ook doordat gedetineerden zich over het algemeen een hoge mate van veiligheid ervaren in de Nederlandse gevangenis en er op dit gebied dus niet veel verbetering mogelijk is dat leidt tot sterke verschillen.

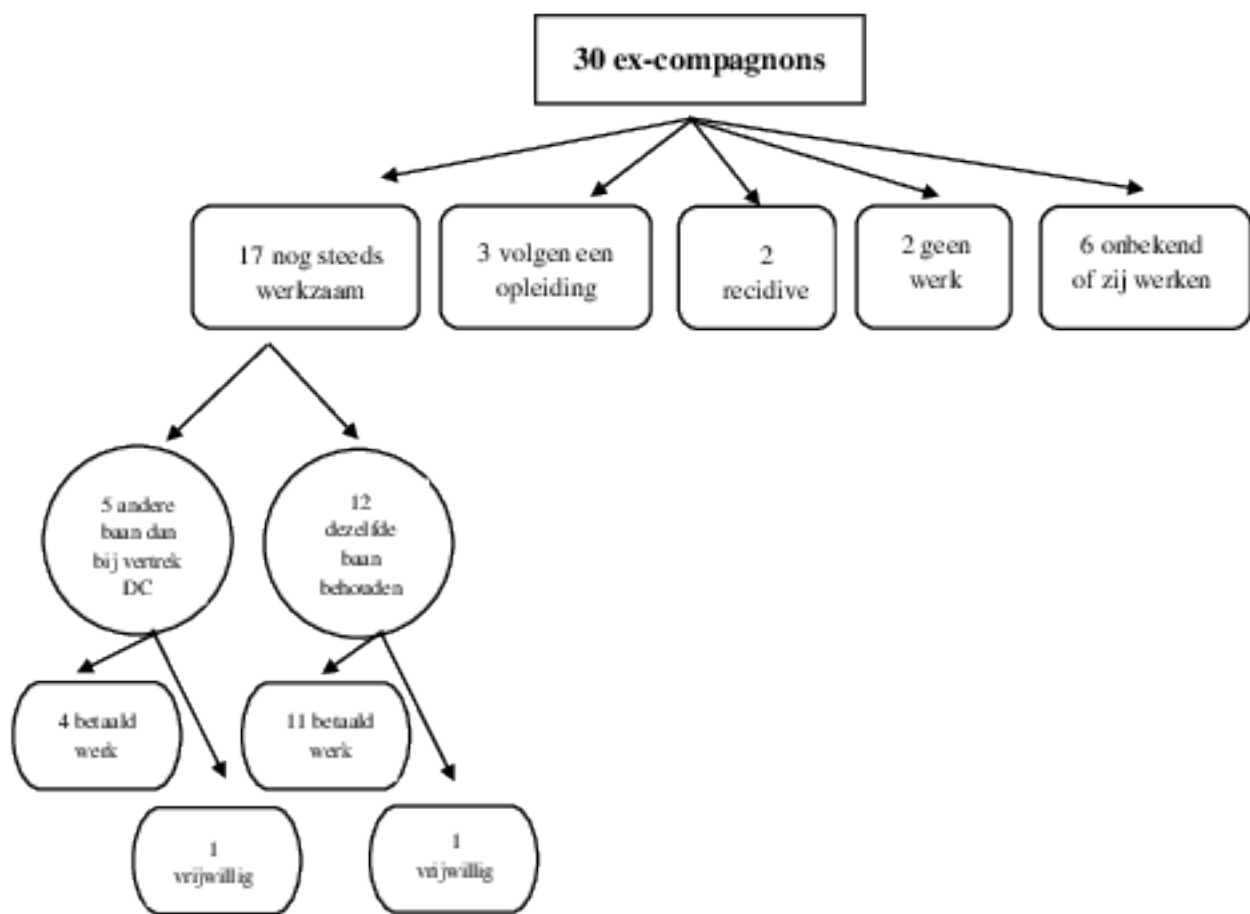
De resultaten van De Compagnie in termen van de bijdrage die geleverd wordt aan een succesvolle terugkeer in de samenleving lijken op basis van de gegevens die Gevangenzorg Nederland heeft aangereikt positief. In figuur 3 staan de belangrijkste resultaten. Van de 37 uitgestroomde ex-compagnons hebben 29 compagnons een baan (waarvan 17 betaald werk en 12 vrijwilligerswerk). Van de overige ex-compagnons zijn 7 teruggeloot en één heeft werk

geweigerd. In hoeverre dit resultaat ook bijdraagt aan het stoppen met delict gedrag is op dit moment nog niet goed te beantwoorden. Bij de meeste gedetineerden is de *time at risk* daarvoor nog te kort. Een positief gegeven is dat het aantal compagnons dat is teruggeplaatst redelijk laag is, namelijk slechts zeven compagnons.

Figuur 3: Status ex-compagnons bij verlaten De Compagnie

Het lijkt aannemelijk dat ook na enige tijd de resultaten van De Compagnie nog merkbaar zijn. Iets meer dan de helft van die dertig ex-compagnons heeft op dit moment nog steeds een baan (zie figuur 4). Een klein percentage (10%) volgt een opleiding, wat valt onder het hebben van een zinvolle dagbesteding. Het is haast onmogelijk om vast te stellen in hoeverre De Compagnie oorzaak is van de effecten na enige tijd. Hoewel deze gegevens als positief kunnen worden beschouwd is causaliteit in dit onderzoek moeilijk vast te stellen. Zeker tijdens het opstarten van De Compagnie golden er strenge selectiecriteria voor plaatsing op De Compagnie. De kans bestaat dus dat de gedetineerden die op De Compagnie terecht zijn gekomen, ook zonder (hulp van) De Compagnie goed terecht waren gekomen na detentie. Moeilijk is het daarom om vast te stellen of de selectiecriteria die worden gehanteerd voor de compagnons het succes van De Compagnie vooraf voor spellen, of dat de interventies op De Compagnie (programma-elementen) de reden zijn van dit succes.

Figuur 4: Huidige status van de ex-compagnons

De bevindingen wijzen voorts uit dat het niet eenvoudig is aan te geven welke programma-elementen nu doorslaggevend zijn in de behaalde positieve resultaten. Het beeld is niet eenduidig, hetgeen duidt op het belang van maatwerk. Als overwegend zinvol worden ervaren de ondernemersochtenden, Skype, bezoek op de afdeling en de SOS-cursus. Enerzijds lijken deze elementen zinvol te zijn met het oog op arbeidsintegratie en herstel van relaties, anderzijds lijken deze elementen ook vooral de tijd op De Compagnie te vergemakkelijken. De groep geïnterviewde ex-compagnons bestond uit slechts acht compagnons, waardoor ook hier rekening moet worden gehouden met selectiviteit. Vervolgonderzoek naar de langdurige effecten hiervan met betrekking tot de Compagnie moet uitwijzen of deze programma-elementen op de lange termijn nog als net zo zinvol worden ervaren.

Als laatst is er gekeken naar de resultaten van De Compagnie in termen van de bijdragen aan het werkklimaat. Het leefklimaat op De Compagnie lijken een positief effect te hebben op het werkklimaat. De PIW'ers voelen zich relaxter en hebben meer tijd voor de gedetineerden en De Compagnie is een geliefde plek om werkzaam te zijn maar ook om pauzes te houden.

Hoofdstuk 1: Inleiding

1.1 De Compagnie

De Compagnie is een project van Gevangenzorg Nederland (GNd) dat in februari 2016 van start is gegaan in penitentiaire inrichting (PI) Krimpen aan den IJssel. De afdeling De Compagnie vormt met dertig cellen, een eigen luchtplaats, arbeidszaal, recreatieruimte en keuken een aparte afdeling in de gevangenis. De subtitel van De Compagnie "Op weg naar werk" sluit aan bij het doel van De Compagnie: arbeidsintegratie. De Compagnie is daarnaast ook gericht op samenlevingsbetrokkenheid. Dat wordt vooral zichtbaar in de dagelijkse aanwezigheid van vrijwilligers en de aanwezigheid van werkgevers op de afdeling. De gedetineerden worden gedurende hun detentieperiode in De Compagnie geholpen de schade met slachtoffers en samenleving te herstellen. Bij de oprichting van De Compagnie werd beoogd dat de gedetineerden door middel van arbeidsre-integratie en intensieve samenlevingsbetrokkenheid na detentie meer zelfredzaam kunnen leven. Het verrichten van arbeid is een belangrijk element in het vergroten van de zelfredzaamheid van de compagnon, zoals gedetineerden genoemd worden die op de afdeling verblijven, het bewerkstelligen van een positief leefklimaat tijdens detentie en eventuele recidivevermindering na detentie. De Compagnie wil in een zo'n vroeg mogelijk stadium werkgevers binden aan de bewoners van De Compagnie met het oog op hun werkzame toekomst na detentie. De Compagnie heeft een verruimd dagprogramma in de avonden en de weekenden om goed in houd te kunnen geven aan de samenlevingsbetrokkenheid.

1.2 Ontstaan De Compagnie

Het project De Compagnie is geïnspireerd op programma's uit de Verenigde Staten en vooral op programma's uit Brazilië. Uit het InnerChange Freedom Initiative programma (Verenigde Staten) is bijvoorbeeld overgenomen dat de gedetineerden geassisteerd worden bij het creëren van werkgelegenheden na vrijlating. In dit programma werd ook aandacht besteed aan de familie van de gedetineerden en werden vrijwilligers betrokken in het programma (Trusty & Eisenberg 2003). Een werkwijze die ook wordt gehanteerd binnen De Compagnie. In Brazilië zijn APAC gevangenis te vinden die staan voor 'Association for the Protection and Assistance of the Convicted'. Daar staan onder andere spiritualiteit en geloof in het gevangeniswezen en de gedetineerden centraal, maar ook de mens in het proces naar herstellen eigenwaarde zijn belangrijke aspecten. De gedetineerden hebben bij deze methode hun eigen sleutels tot dat ze in de avond op cel moeten, iedereen werkt en volgt een opleiding of cursus. Daarnaast eten ze gezamenlijk in een eetzaal en vrijwilligers geven cursussen en bouwen een vertrouwensband op met de gedetineerden (Walker, Johnson, & Van Wormer, 2013). Al deze elementen komen ook terug in De Compagnie.

1.3 Aanleiding van dit onderzoek

In februari 2016 stroomden de eerste gedetineerden De Compagnie in de PI Krimpen aan de IJssel in. Deze gedetineerden werden vanaf dat moment compagnons genoemd. 2018 is het derde pilotjaar van De Compagnie. Na dit jaar wordt besloten of De Compagnie zal worden voortgezet. Hiervoor moet vastgesteld worden of de pilot in PI Krimpen aan de IJssel succesvol is, en wat mogelijk de elementen zijn die het wel of niet succesvol maken.

De activiteiten op De Compagnie passen binnen de ambities van de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) op het gebied van leefklimaat. In meerdere inrichtingen vinden er pilots plaats waarin gekeken wordt hoe het leefklimaat positief kan worden beïnvloed. In een meta-analyse wordt overkoepelend in beeld gebracht welke maatregelen in de praktijk bijdragen aan (een van de factoren of determinanten van) het leefklimaat. De basis hiervoor ligt in het literatuuronderzoek naar het leefklimaat in justitiële inrichtingen van Boone en collega's (2016).

1.4 Beleidscontext

De missie van de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) luidt: 'De Dienst Justitiële Inrichtingen levert een bijdrage aan de veiligheid van de samenleving door de tenuitvoerlegging van vrijheidsstraffen en vrijheidsbenemende maatregelen en door de aan onze zorg toevertrouwde personen de kans te bieden een maatschappelijk aanvaardbaar bestaan op te bouwen. De missie van DJI is daarmee tweeledig. Enerzijds draagt detentie bij aan de veiligheid van de samenleving door het insluiten van mensen die hiervoor een gevaar vormen. Anderzijds heeft DJI de opdracht ook nadat de vrijheidsstraf is beëindigd de veiligheid van de samenleving te waarborgen. Om te voorkomen dat mensen na detentie niet opnieuw schade toebrengen aan de veiligheid van de samenleving, wordt gestreefd naar een succesvolle re-integratie.

Om invulling te geven aan deze missie zet DJI onder andere in op het verbeteren van het leefklimaat. In navolging van Boone e.a. (2016) wordt het leefklimaat gedefinieerd als *"die aspecten van het onvrijwillig residentieel verblijf in justitiële inrichtingen die van invloed zijn op het welbevinden en/of gedrag van de ingeslotenen tijdens en na afloop van het verblijf"*.⁷ De auteurs identificeren zes factoren - contact tussen personeel en gedetineerden, zinvolle dagbesteding, het fysiek welbevinden, contacten met de buitenwereld, veiligheid en autonomie - en drie determinanten - gebouwelijke omgeving, de samenstelling en professionaliteit van het personeel en de samenstelling van de gedetineerdenpopulatie - die samenhangen met een positief leefklimaat. Het onderzoek van Boone e.a. wijst uit dat het verbeteren van het leefklimaat niet alleen een positieve invloed kan hebben op het gedrag en welzijn van gedetineerden in detentie, maar ook bij kan dragen aan een succesvolle re-integratie na detentie. Hiermee draagt het leefklimaat bij aan het volbrengen van de dubbele taak van DJI: (verbeteringen in) het leefklimaat dient zowel de veiligheid in detentie als de veiligheid van de maatschappij na detentie te waarborgen.

Naast, en in relatie tot, het creëren van een positief leefklimaat, wordt binnen DJI gericht ingezet op re-integratie. Het is belangrijk dat gedetineerden tijdens detentie werken aan hun terugkeer naar de vrije samenleving. Dit betekent dat zij, zoveel als mogelijk, de vijf basisvoorwaarden voor re-integratie bij ontslag uit detentie hebben gerealiseerd. Deze 5 basisvoorwaarden betreffen:

1. een geldig identiteitsbewijs,
2. onderdak direct na ontslag uit detentie,
3. inkomen uit werk of een (tijdelijke) uitkering om na ontslag uit detentie in het eerste levensonderhoud te kunnen voorzien en indien arbeid niet beschikbaar is een vorm van dagbesteding,
4. inzicht in schuldenproblematiek,
5. het realiseren van (continuïteit van) zorg en een zorgverzekering.

Volwassen (ex-)gedetineerden worden in het kader van re-integratie op vijf onderdelen (basisvoorwaarden) ondersteund. Voor iedere gedetineerde wordt circa vier uur per week ingeroosterd voor re-integratieactiviteiten. Gedetineerden moeten wel aantonen dat zij gemotiveerd zijn om te werken aan hun toekomst.

1.5 Doelstelling en onderzoeksvragen

Dit onderzoek beoogt inzichtelijk te maken in hoeverre De Compagnie bijdraagt aan het verbeteren van het leefklimaat en een succesvolle terugkeer van de gedetineerde in de vrije samenleving. Tevens wordt nagegaan in hoeverre deze werkwijze van invloed is op het werkklimaat van het personeel.

Dit leidt tot de volgende onderzoeksvraag:

⁷ Boone e.a. P. 16

In hoeverre dragen de programma-elementen, activiteiten en/of faciliteiten op De Compagnie bij aan het verbeteren van het leefklimaat en/of de succesvolle terugkeer van de gedetineerde in de samenleving, en wat is de invloed van die werkwijze op het personeel?

Om deze onderzoeksvraag te beantwoorden zijn verschillende deelvragen geformuleerd:

1. Welke programma-elementen, activiteiten en/of faciliteiten bevat het projectplan van De Compagnie, die bijdragen aan het verbeteren van het leefklimaat en/of aan arbeidsre-integratie, en in hoeverre kunnen deze als veelbelovend worden beschouwd? (Planevaluatie)
2. In hoeverre verloopt de uitvoering zoals deze was beoogd? (Procesevaluatie)
3. Wat zijn de resultaten van De Compagnie in termen van de bijdrage aan het leefklimaat (zelfredzaamheid en autonomie) en succesvolle terugkeer naar de vrije maatschappij? Welke impact heeft de werkwijze eventueel op het werkklimaat? (Effectevaluatie)

1.6 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt de methode beschreven gehanteerd om te komen tot de beantwoording van de drie deelvragen, en daarmee de overkoepelende onderzoeksvraag. Hierna volgen de resultaten, waarbij de drie onderzoeksvragen worden beantwoord: de planevaluatie (hoofdstuk 3), procesevaluatie (hoofdstuk 4) en effectevaluatie (hoofdstuk 5). In de planevaluatie worden de doelstellingen, de doelgroep en de programma-elementen van het project De Compagnie besproken, zoals deze beschreven zijn in het originele projectplan, dan wel zoals dit uit dit interviews van de bedenkers van de werkwijze naar voren kwam. In dit hoofdstuk wordt ook bekeken in hoeverre de verschillende elementen van De Compagnie aansluiten bij inzichten over effectieve interventies bij delinquenten. Hoofdstuk 4 gaat daarna in op de procesevaluatie, waarbij wordt bekeken of de programma-elementen zoals origineel bedacht ook daadwerkelijk worden uitgevoerd, de implementatie hiervan, de opleiding van vrijwilligers en personeel omwille van het project en de eventuele onvoorziene gevolgen. De effectevaluatie is het laatste onderdeel van de resultaten. Hierin wordt besproken of en hoe De Compagnie bijdraagt aan het leefklimaat en een succesvolle terugkeer. En of de werkwijze van invloed is op het werkklimaat. Eventuele andere effecten worden hier ook genoemd. Dit hoofdstuk wordt afgesloten met een conclusie en met verbeterpunten.

Hoofdstuk 2: Methode

In dit hoofdstuk wordt de werkwijze die is gevolgd bij de beantwoording van de onderzoeksvragen. Per onderzoeksvraag wordt de werkwijze toegelicht. In dit onderzoek is er voor gekozen de evaluatiemethode beschreven door Swanborn (1999) aan te houden. Deze methode bestaat uit drie opeenvolgende soorten evaluaties, die hieronder uiteengezet worden.

2.1 Planevaluatie

Deelvraag 1 luidt: Welke programma-elementen, activiteiten en/of faciliteiten bevat het projectplan van De Compagnie die bijdragen aan het verbeteren van het leefklimaat en/of aan arbeidsre-integratie, en in hoeverre kunnen deze als veelbelovend worden beschouwd?

De beantwoording van deze vraag vloeit onder andere voort uit documenten die aangeleverd zijn namens Gevangenenzorg Nederland. Dit zijn de volgende documenten:

- Operationeel Jaarplan 2017 De Compagnie,
- De Compagnie Rapport Van Bevindingen Eerste Pilot Jaar 2016,
- Projectplan De Compagnie en
- De Compagnie Jaarplan 2017.

Om het gehele projectplan en de bijbehorende programma-elementen activiteiten en/of faciliteiten vast te stellen en beschikbare documenten onvoldoende specifieke informatie gaven, zijn tevens interviews afgenomen. Interviews zijn afgenomen met degenen die betrokken zijn geweest bij het opstellen van het plan dat ten grondslag ligt aan De Compagnie: de directeur van PI Krimpen aan den IJssel (vanwege verhindering in zijn plaats is plaatsvervangend VD gesproken), de directeur van Gevangenenzorg Nederland, de projectleider, als ook een arbeidsbemiddelaar van Gevangenenzorg Nederland en het afdelingshoofd van De Compagnie. Middels de interviews is in kaart gebracht welke gedachten ten grondslag hebben gelegd aan het beleidsplan van De Compagnie (reconstructie van de beleidstheorie). De plaatsvervangend Vestiging Directeur (VD) van PI Krimpen en de directeur van Gevangenenzorg Nederland zijn tegelijk geïnterviewd, de projectleidster van De Compagnie en de arbeidsbemiddelaar namens Gevangenenzorg Nederland ook. Het afdelingshoofd is telefonisch geïnterviewd.

Na de reconstructie van de beleidstheorie is deze vervolgens getoetst aan de wetenschappelijke literatuur.

2.2 Procesevaluatie

Deelvraag 2 luidt: In hoeverre verloopt de uitvoering zoals beoogd?

In eerste instantie hebben observaties plaatsgevonden, om zo objectief in kaart te brengen wat er daadwerkelijk gebeurt op De Compagnie. Om deze observaties uit te voeren, is ervoor gekozen om op verschillende dagdelen waar te nemen. In totaal zijn er 5 observatiedagen geweest. Observaties vonden plaats aan de hand van de bevindingen van de planevaluatie, om zo te bepalen of de in het plan vastgestelde interventies ook daadwerkelijk in de praktijk uitgevoerd worden. De observaties zijn daarna schematisch in kaart gebracht.

Naast de observaties waren interviews nodig om te beoordelen of de uitvoering loopt zoals beoogd. Aan de hand van de planevaluatie en de observaties, werd een topiclijst opgesteld, waardoor er halfopen interviews gehouden konden worden. De interviews werden individueel afgenomen door twee interviewers. Het interview is dus gestuurd door vooraf bepaalde onderwerpen en initiële vragen. Het halfopen karakter van dit type interviewonderzoek houdt in dat enerzijds sprake is van doelgerichtheid, omdat er bewust wordt doorgevraagd, en anderzijds dat er steeds meer rekening wordt gehouden met de eigen inbreng van respondenten. Zoals in kwalitatief onderzoek gebruikelijk, willen onderzoekers immers aansluiten bij de belevingswereld en ervaringen van de actoren in het veld. Een algemeen

kenmerk van dit type onderzoek is, dat men in de beginfase nog niet exact weet wat er speelt in het veld van onderzoek. Daardoor zijn de onderwerpen en vragen van de topiclijst slechts tentatief en is het nodig om veel door te vragen, terwijl in latere fasen het vraaggesprek gaandeweg overgaat in een meer gesloten vorm. Een praktisch gevolg daarvan is dat de hoeveelheid gespreksonderwerpen en 'door' vragen vooraf niet precies is vast te stellen, hooguit bij benadering en op grond van literatuur. Het voornaamste doel van dit type interviewonderzoek is het verkrijgen van een overzicht van de variaties van een verschijnsel en de omstandigheden die ermee te maken hebben (Lucaassen, & Hartman, 2006).

De compagnons, vrijwilligers en het personeel zijn geïnterviewd om te beoordelen of de uitvoering verloopt zoals beoogd. Voor de compagnons was een lijst opgehangen met interviewtijden en dagen. Zij konden zelf invullen welke dag en welk tijdstip zij beschikbaar waren. Uiteindelijk zijn veertien van de in totaal achttien compagnons die op dat moment geplaatst waren op De Compagnie geïnterviewd.⁸

Op De Compagnie lopen in totaal 26 vrijwilligers rond. De vrijwilligers zijn eenmaal in de twee weken aanwezig op De Compagnie. Om deze reden werd het lastig een interview te kunnen plannen met alle vrijwilligers. Daardoor is besloten om de vrijwilligers een enquête te mailen in plaats van een interview. Na de eerste e-mail, zijn er door Gevangenzorg Nederland nog twee herinneringen verstuurd. Twintig vrijwilligers hebben uiteindelijk de enquête ingevuld teruggestuurd. Na het ontvangen van de ingevulde enquêtes was het de bedoeling dat er nog een groepsinterview plaats zou vinden. Echter dit groepsinterview heeft niet plaatsgevonden, omdat de vrijwilligers niet op dezelfde tijdstippen konden samenkomen of geen tijd hadden om hieraan mee te werken.

Op De Compagnie werken vijf vaste Penitentiaire Inrichtingswerkers (PIW'ers). Van deze vijf PIW'ers zijn uiteindelijk twee gesproken⁹. Met de PIW'ers van een reguliere afdeling is getracht een afspraak te maken voor een interview via het afdelingshoofd, maar dit is niet gelukt doordat er geen tijd in het rooster van de PIW'ers vrijgemaakt kon worden voor een interview.

2.3 Effectevaluatie

Deelvraag 3 luidt: Wat zijn de resultaten van De Compagnie in termen van de bijdrage aan het leefklimaat (zelfredzaamheid en autonomie) en succesvolle terugkeer naar de vrije maatschappij? Welke impact heeft de werkwijze eventueel op het werkklimaat?

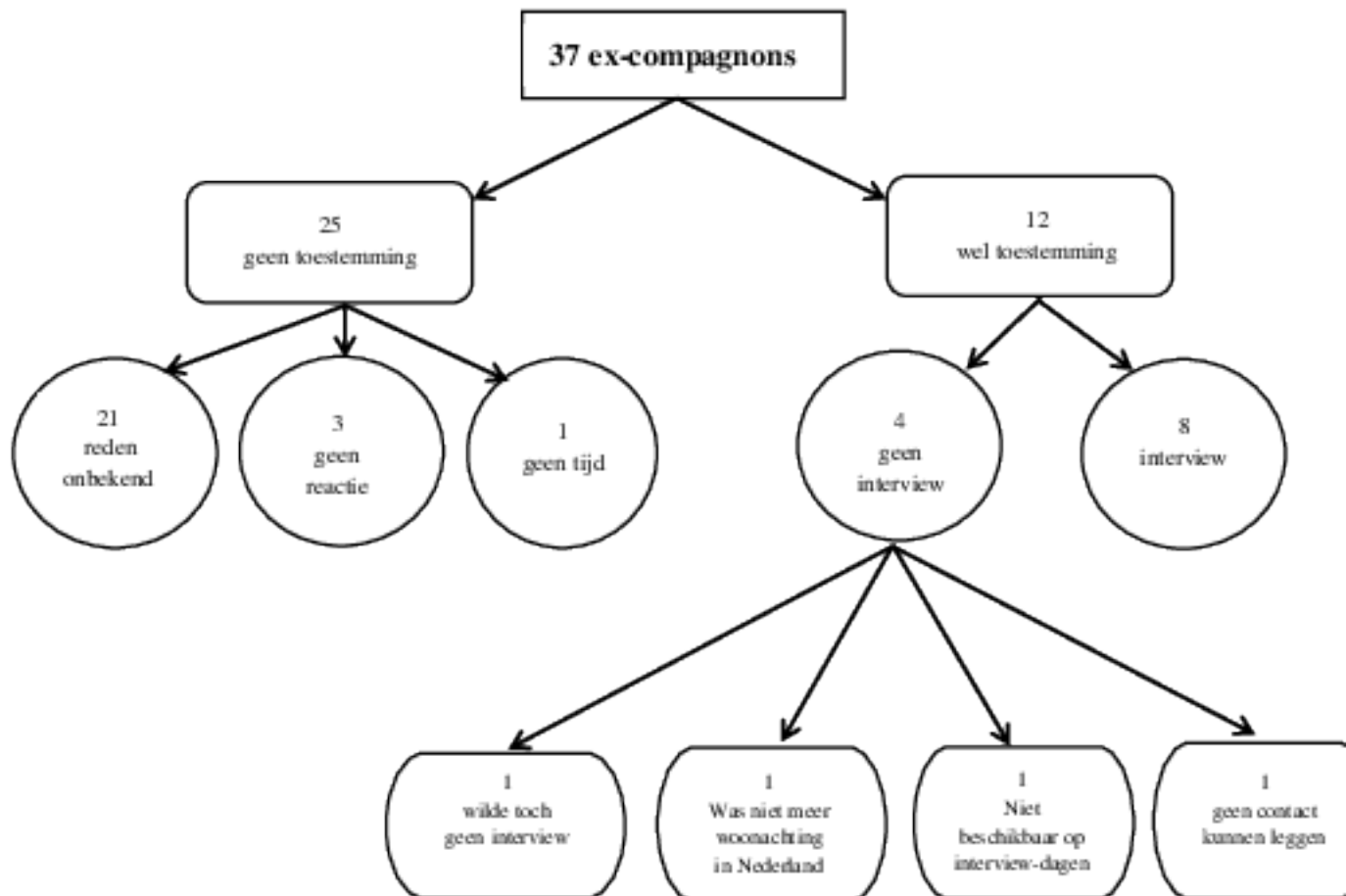
Om deze vraag te kunnen beantwoorden is gebruik gemaakt van halfopen interviews (zoals bovenstaand beschreven) met ex-compagnons en waar nodig kwantitatieve aanvulling met de resultaten uit de gedeteneerde survey die is afgenomen in april 2017. Een compagnon wordt door Gevangenzorg Nederland een ex-compagnon genoemd bij verlaten van De Compagnie. Dat betekent dat ook de compagnons die teruggestuurd worden naar een reguliere afdeling tijdens hun verblijf op De Compagnie en de compagnons die faseren (naar een andere inrichting) of uitstromen naar de vrije maatschappij allen ex-compagnons worden genoemd.

Gevangenzorg Nederland heeft een lijst verschaft met alle compagnons en ex-compagnons die vanaf de start van De Compagnie te maken hebben gehad met De Compagnie. Via deze lijst is getracht afspraken in te plannen voor de interviews met de ex-compagnons. In totaal zijn er 37

⁸ Vier compagnons vielen af; twee hadden zich niet ingeschreven, één had een tandartsbezoek en één ging bijna weg uit De Compagnie.

⁹ Drie PIW'ers zijn niet gesproken; twee hiervan waren langdurig ziek en één werkte eveneens op de reguliere afdeling waardoor er geen plek was in het rooster voor een interview.

ex-compagnons. Hiervan zijn er uiteindelijk 8 geïnterviewd¹⁰. Gevangenzorg Nederland heeft met de 22 ex-compagnons die geen toestemming hebben gegeven geen contact meer. Gevangenzorg Nederland vermoedt dat de reden hiervoor is dat de mannen niet meer willen terugdenken aan hun tijd in detentie en het achter zich willen laten. Voorafgaande betekent dat de geïnterviewde ex-compagnons niet een willekeurige steekproef vormen van alle ex-compagnons. Rekening moet worden gehouden met een selectieve non-respons in dit onderzoek.

Figuur 1: Ex-compagnons die wel/niet bereid waren mee te werken aan dit onderzoek met bijbehorende reden.

De acht afgenomen interviews met de ex-compagnons hebben op verschillende manieren plaatsgevonden. Twee ex-compagnons zaten in de ZBBI (één in Hoogvliet en één in Dordrecht). Deze mannen zijn gesproken in die betreffende ZBBI. De andere zes ex-compagnons zijn telefonisch gesproken. Hiervoor is gekozen omdat het lastig bleek een neutrale, openbare en veilige plek te vinden om rustig te kunnen interviewen en veel ex-compagnons liever zelf niet wilden reizen wegens gebrek aan geld.

Alle interviews zijn opgenomen, anoniem uitgewerkt en met behulp van Atlas.Ti geanalyseerd.

¹⁰ 21 ex-compagnons hadden geen toestemming gegeven; drie hebben nooit iets laten weten en één had geen tijd. Eén ex-compagnon leek eerst bereid voor een interview maar later toch niet. Eén was niet wonend in Nederland. één kon niet op de tijden/dagen die beschikbaar waren. Eén was niet bereikbaar.

Hoofdstuk 3: Planevaluatie

Door middel van de planevaluatie wordt antwoord gegeven op de volgende deelvraag: Welke programma-elementen, activiteiten en/of faciliteiten bevat het projectplan van De Compagnie, die bijdragen aan het verbeteren van het leefklimaat en/of aan arbeidsre-integratie, en in hoeverre kunnen deze als veelbelovend worden beschouwd? Hierbij wordt in deel 3.1, 3.2 en 3.3 beschreven uit welke elementen De Compagnie bestaat om zo inzichtelijk te maken hoe deze afdeling precies is ingericht, wat met welke elementen wordt beoogd en hoe dat idealiter wordt uitgevoerd. In deel 3.4 worden deze elementen getoetst aan de literatuur om te bekijken in hoeverre verwacht kan worden dat de elementen succesvol zullen zijn.

3.1 Doelstellingen

Met De Compagnie worden verschillende doelen nastreeft: arbeidsre-integratie, het verbeteren van het leefklimaat/ zelfredzaamheid, en herstel van relaties. Voor alle geïnterviewde staat vast dat arbeidsintegratie het hoofddoel van De Compagnie is. Hierdoor ligt de nadruk binnen de maatregelen die zijn ingevoerd ligt op de arbeidsre-integratie. Over herstel van relaties en leefklimaat als primaire doelen heeft geen consensus tussen Gevangenen zorg Nederland en de PI Krimpen. Uit de interviews komt naar voren dat de plaatsvervangend directeur van de PI Krimpen arbeidsintegratie en leefklimaat als doelen van De Compagnie ziet, terwijl wat betreft de directeur van Gevangenen zorg Nederland arbeidsintegratie het primaire doel is, waarbij herstel van relaties als ook het leefklimaat de middelen zijn om arbeidsintegratie te bereiken. Herstel van relaties draagt bij aan arbeidsintegratie, door dat voor het behouden van werk een sociaal netwerk nodig is. Zo kan het sociale netwerk steun bieden aan iemand wanneer er bijvoorbeeld problemen zijn met werk. Hoewel zelfredzaamheid als doel op zich wel wordt genoemd in het projectplan van De Compagnie, heeft dit concept volgens Gevangenen zorg Nederland binnen Justitie een andere betekenis. Toch vindt de directeur van Gevangenen zorg Nederland wel dat we arbeidsintegratie ook kunnen verworden als 'economische zelfredzaamheid'. De begrippen arbeidsintegratie en succesvolle terugkeer worden in dit onderzoek min of meer als gelijk beschouwd. Waarbij voor het begrip *succesvolle terugkeer* geldt dat hieronder mede, naast arbeidsintegratie, ook het afzien van criminaliteit wordt verstaan.

3.2 Programma-elementen

In het projectplan van De Compagnie, opgesteld door Gevangenen zorg Nederland in 2015, staan verschillende programma-elementen beschreven. Gezamenlijk met de al bestaande elementen uit het reguliere programma van de PI Krimpen, vormen zij het dagprogramma op De Compagnie. Elementen uit het dagprogramma van De Compagnie worden hieronder beschreven.

3.2.1 Arbeidsintegratie

Arbeid De Compagnie

Volgens het projectplan van De Compagnie voorziet PI Krimpen in het **aanbod van arbeid** tijdens detentie. In het projectplan (versie 13 november 2015) staat dat PI Krimpen voor De Compagnie een zelfstandige werkzaal heeft waar compagnons vanaf de eerste dag na aankomst op de afdeling aan de slag gaan onder begeleiding van een werkmeester van de PI Krimpen. De compagnon wordt tijdens het verblijf op De Compagnie voorbereid op het arbeidsritme van het leven buiten detentie. Dat betekent dat de compagnons vier hele dagen werken van 07:30 uur tot 16:30 uur met een half uur lunchpauze en twee keer vijftien minuten koffiepauze. Dit wijkt af van de reguliere deelname aan arbeid in detentie, dat gemaximeerd is op vijf halve dagen (20 uur).

Naarmate De Compagnie verder wordt uitgerold, kan eventueel een beweging ontstaan waarbij werkgevers van Gevangenen zorg Nederland werk aanleveren aan De Compagnie en/of PI

Krimpen. Voor compagnons die een specifieke voorkeur hebben voor een werkplek anders dan de werkzaal van De Compagnie worden mogelijkheden gezocht. De ambitie van de compagnon staat hierin voorop. De arbeidsbemiddelaars bespreken met iedere compagnon welk werk hij na detentie wil doen. Samen wordt een plan gemaakt om hier al tijdens detentie naartoe te werken. De beloning voor het werk zal €0.76 per uur zijn, dit betreft de standaardvergoeding voor werk in detentie. De vergoeding varieert naar het type arbeid en de productiviteit. De beloning wordt wekelijks op de rekening van de compagnon gestort. De werkdagen worden afgesloten met een dag-evaluatie waarbij de gelegenheid tot evaluatie en feedback wordt geboden vanuit de werkmeester, Gevangenzorg Nederland en de PIW'ers. De dag-evaluatie biedt de compagnons, vrijwilligers en PIW'ers daarnaast ook ruimte om mededelingen omtrent activiteiten of andere zaken te doen.

Op zoek naar werk

De doelstelling van De Compagnie is om compagnons die De Compagnie verlaten, te voorzien van werk dan wel zinvolle dagbesteding, zoals beschreven in het projectplan van De Compagnie. Om deze reden zijn er twee **arbeidsbemiddelaars** van Gevangenzorg Nederland actief betrokken bij De Compagnie. De procedure hiervoor wordt beschreven in het projectplan van De Compagnie. De arbeidsbemiddelaars zijn in contact met de compagnon vanaf het moment van binnenkomst. Ze bespreken de ambities van de compagnon met betrekking tot werk na detentie. Ook stellen zij samen een CV op. Hierbij wordt overlegd hoe de compagnon al tijdens detentie arbeidsvaardigheden kan opdoen passend bij diens ambitie. De arbeidsbemiddelaar houdt daarna frequent contact met de compagnon en gaat in overleg met de compagnon in de laatste paar maanden van detentie op zoek naar passend werk. De potentiële werkgever wordt uitgenodigd om het **sollicitatiegesprek** op De Compagnie te houden.

Onderwijs

Compagnons kunnen zich voor een sollicitatiegesprek voorbereiden door deel te nemen aan de sollicitatietraining die bij het Onderwijs in de PI Krimpen wordt aangeboden.

Op de afdeling zijn computers beschikbaar met een Onderwijspakket waarop compagnons hun computervaardigheden kunnen oefenen. Op deze manier wordt gewerkt aan de zelfredzaamheid van de compagnon.

Samenleving naar binnen halen

Ook beschrijft het projectplan van De Compagnie dat De Compagnie de samenleving naar binnen haalt door de komst van vrijwilligers en werkgevers in bijvoorbeeld **ondernemerssochtenden**. De compagnons geven ook wat terug aan de samenleving; zij ontvangen bezoek en verzorgen rondleidingen en presentaties. Hierdoor wordt er gewerkt aan gastheerschap en deze samenwerking verhoogt bovendien de kans op een succesvolle re-integratie. Op dinsdagavonden worden er **thema-avonden** georganiseerd die gericht zijn op het werken aan herstel en het volhouden van dat herstel na detentie. Op donderdagavond volgen de compagnons een cursus gericht op het leren van kennis en vergroten van vaardigheden. Daarnaast richt elke compagnon zich samen met zijn vrijwilliger op het opstellen van een **Mijn CompagniePlan** dat volgens Gevangenzorg Nederland als doel heeft bewustwording en reflectie tot stand te brengen. De bijbehorende opdrachten in het plan doorloopt de compagnon zelfstandig of samen met zijn vrijwilliger. Volgens de projectleider en arbeidsbemiddelaar van Gevangenzorg Nederland wordt het Mijn CompagniePlan opgesteld in de eerste drie weken van de tijd dat de compagnon op De Compagnie zit.

Nazorg

In het projectplan wordt beschreven dat in de **nazorg** die door Gevangenzorg Nederland aan de compagnons wordt geboden, de focus ligt op het hebben van een werkplek. Hierover wordt verder in het projectplan niet uitgeweid. Bij navraag aan de projectleider en de arbeidsbemiddelaar van Gevangenzorg Nederland, gaven zij aan dat de nazorgperiode die zij

normaliter bieden aan gedetineerden 6 maanden is. Bij De Compagnie staat echter niet een vast aantal maanden voor deze periode, maar wordt er gekeken naar hoe het handig uitpakt. Voor dat de compagnon daadwerkelijk De Compagnie verlaat heeft hij samen met zijn vrijwilliger al een eerste afspraak gemaakt voor buiten de gevangenis waarbij datum, locatie en tijdstip bekend zijn.

3.2.2 Leefklimaat

In het projectplan van De Compagnie staat beschreven dat rechtenactiviteiten waar iedere gedetineerde in detentie recht op heeft zoals **sport**, RIC en **onderwijs** plaatsvinden op vrijdag en in het weekend. Gedurende de werkdag (maandag tot en met donderdag) ligt de prioriteit bij arbeid. Het volgen van rechtenactiviteiten als sport en onderwijs tijdens arbeid is slechts bij uitzondering mogelijk. In het Compagniecontract dat compagnons tekenen bij aanvang is vastgelegd dat compagnons gedurende arbeidsuren afstand doen van rechtenactiviteiten. Wel wordt in het gesprek met de projectleider en arbeidsbemiddelaar van Gevangenenzorg Nederland aangegeven hoe belangrijk sport is om werk te behouden, want naast werk is het belangrijk om te ontspannen. Sporten kan er volgens hen voor zorgen dat je je werk beter doet omdat het je hoofd leegmaakt en doordat je werkt aan je lijf en aan je gezondheid.

Regels opstellen

Op De Compagnie krijgen compagnons veel verantwoordelijkheid. Compagnons die deze verantwoordelijkheid niet aan kunnen of groep ondermijnend gedrag vertonen worden hierop aangesproken. In de eerste weken wordt met de groep een overzicht van de **regels** en consequenties opgesteld. In het projectplan staat beschreven dat wanneer iemand een regel dusdanig overtreedt dat hij een rapport krijgt, de compagnon per direct wordt teruggeplaatst op het plusprogramma. Het afdelingshoofd is eindverantwoordelijke die hierover de beslissing maakt. Echter, de projectleider en arbeidsbemiddelaar geven tijdens het interview aan dat het ook aan de groep is problemen op te lossen. In principe geldt bijvoorbeeld dat je bij drugsgebruik direct wordt teruggeplaatst, maar gaandeweg is ontstaan dat er voor kan worden gekozen de compagnon na zes weken op de reguliere afdeling weer terug te plaatsen op De Compagnie. Het uitgangspunt van het opstellen van regels is volgens Gevangenenzorg Nederland dat een gemeenschap goed functioneert en de opgestelde regels en rituelen naleeft. De Compagnieregels, zoals de regels zijn opgesteld binnen De Compagnie genoemd worden, zijn gedragsregels die het gewenste gedrag en het leefklimaat op De Compagnie voorschrijven.

Rituelen

Op De Compagnie worden enkele **rituelen** gehouden, zoals het vieren van verjaardagen, het afscheid nemen en vieren bij einde detentie of doorfasering, het elkaar een hand geven aan het einde van de dag en elkaar goede nachtwensen. Rituelen zijn volgens Gevangenenzorg Nederland belangrijk in het proces van positieve groepsvorming. De rituelen komen onder andere voort uit het christelijke perspectief van waaruit Gevangenenzorg Nederland werkzaam is. Volgens Gevangenenzorg Nederland zorgen deze rituelen voor een sterke en emotioneel groepsdynamiek, wat bevorderlijk is voor het leefklimaat op de afdeling.

Groepsleven

Een groepsgerichte afdeling is volgens de projectleider van Gevangenenzorg Nederland van belang om mensen klaar te maken voor de arbeidsmarkt en tevens meer zelfredzaam te maken. Een van de dingen die bij een dergelijk groepsgerichte afdeling horen is het gezamenlijk bereiden en eten van de avondmaaltijd. De keuken van De Compagnie is ingericht met voldoende tafels en stoelen om met elkaar te kunnen **eten**. Dagelijks koken de compagnons daar hun eigen maaltijd. Compagnons zijn zelf verantwoordelijk voor de boodschappenlijst en het samenstellen van het weekmenu. De boodschappenlijst wordt een week van tevoren ingevuld en opgestuurd.

Luchtplaats

De compagnons kunnen vrij gebruik maken van een tuin/**luchtplaats** met sportfaciliteiten als fitnessrekken en een hometrainer. Daar door kunnen de compagnons ook door de week en in de avond sporten. Een voorwaarde is dat de dienstdoende PIW'er zijn/haar Sportbevoegdheid heeft. De tuin wordt voorzien van een moestuin en speelruimte voor kinderen. Er zijn stoelen en tafels aanwezig om buiten te kunnen zitten.

Looppas

De compagnons hebben, net als alle andere gedetineerden in de PI, een **looppas** waarmee zij meer vrijheden hebben in hun loopgebied dan reguliere gedetineerden. Hiermee kunnen zij zelf naar de sport, arbeid en de 'koude gang' (dit is de gang waar hun afdeling en de werkzalen aan liggen) lopen. In het projectplan van de Compagnie staat niets over een looppas.

CompagnieRaad

Maandelijks wordt een **CompagnieRaad** gehouden op De Compagnie. Alle compagnons nemen aan dit overleg deel, waarin wordt besproken hoe de groep werkt aan herstel en aan zelfredzaamheid. Iedere compagnon vertelt hoe hij afgelopen maand iets van werken aan herstel heeft gezien in de groep. Het staflid van Gevangenzorg Nederland maakt notulen en deze notulen vormen een onderdeel van de projectbewaking waarin wordt vastgelegd of de compagnons daadwerkelijk meer zelfredzaam worden op De Compagnie. De voortgang van De Compagnie wordt maandelijks besproken onder staf van Gevangenzorg Nederland.

3.2.3 Herstel relaties

De herstellerreinen van Gevangenzorg Nederland hebben volgens hen betrekking op drie gebieden: herstel voor zichzelf, herstel met familie en relaties, en herstel met slachtoffers en samenleving. Herstel voor zichzelf gaat over het kiezen voor verandering waarbij wordt afgerekend met criminaliteit. Om dit te bewerkstelligen kijken de compagnons met hun vrijwilliger naar het verleden, het heden en de toekomst om te werken aan herstel. Het tweede gebied is gericht op herstel met familie en andere relaties. Gevangenzorg Nederland vindt dat een goede re-integratie met familie en relaties van groot belang is om de kans op een succesvolle integratie te vergroten. Het laatste gebied betreft herstel met slachtoffers en samenleving. Dit is volgens Gevangenzorg Nederland een essentieel leerdoel en wordt bewerkstelligd door bijvoorbeeld de SOS-cursus. Eén van de twee arbeidsbemiddelaars gaf aan dat herstel van relaties een van de belangrijkste herstelgebieden is om werk te behouden. Daarnaast zijn bijvoorbeeld ook psychisch welzijn, zingeving, huisvesting en gezondheid andere herstelgebieden. Als herstelgebieden op orde zijn, is het gemakkelijker om werk te behouden. Gevangenzorg Nederland haalt 'herstel met de samenleving' binnen via de vrijwilligers en de ondernemers die uitgenodigd worden op De Compagnie. De volgende programma-elementen geven invulling aan het doel 'Herstel relaties' op De Compagnie.

SOS-cursus

De **SOS-cursus** staat voor "Spreken over Slachtoffers" en gaat over het nemen van verantwoordelijkheid. De cursus wordt drie maal per jaar op De Compagnie gegeven door Gevangenzorg Nederland met als doel de compagnons inzicht te geven in hun daden en bijbehorende gevolgen voor directe en indirecte slachtoffers. Aangezien de cursus drie keer per jaar wordt gegeven, zullen de compagnons deze cursus bij een langer verblijf meerdere malen volgen.

Skype

Bezoek vindt plaats op vrijdag en in het weekend. Op De Compagnie wordt het betrekken van de familie van de compagnon tijdens de detentie belangrijk geacht voor de re-integratie. Daarom worden er begeleide bezoeken georganiseerd waarin problemen kunnen worden uitgesproken. Ook is er een ruimte ingericht voorzien van twee computers waarmee compagnons digitaal

contact met familie/relaties kunnen leggen via **Skype**. Skype is volgens de projectleider en arbeidsbemiddelaar van Gevangenzorg Nederland een belangrijk middel om familie en relaties te behouden tijdens detentie, wat uiteindelijk weer leidt tot een betere arbeidsre-integratie. Als de omgeving je positief beïnvloedt en stimuleert, beïnvloedt dat de keuzes die je maakt op/omtrent werk. De Skype-ruimte biedt privacy maar is ook toegankelijk voor PIW'ers om toezicht te houden. Skypen mag ongeveer twintig minuten per sessie.

Bezoek op de afdeling

Naast Skype wordt er vanaf het tweede kwartaal in 2016 een kamer ingericht waar op **bezoek op de afdeling** kan worden ontvangen op De Compagnie. Deze kamer zal familie- en kindvriendelijk worden ingericht met als doel de compagnons te laten werken aan herstel met familie en relaties. De compagnons mogen ieder een lijst opstellen met twintig relaties die zij in kleinere groepen mogen ontvangen op De Compagnie. In het voorstel voor het ontvangen van bezoek op de afdeling uit 2017, geschreven door Gevangenzorg Nederland, wordt omschreven dat iedere compagnon een s in de maand bezoek op de afdeling mag ontvangen. In de eerste tweemaanden van het verblijf op De Compagnie mag de compagnon nog geen bezoek op de afdeling ontvangen. De compagnon mag van zijn lijst van twintig relaties, per keer maximaal vier personen ontvangen. Het bezoek moet familie of hechte relatie zijn. De duur van het bezoek is anderhalf uur. Het bezoek wordt na afloop besproken met de vrijwilliger van de compagnon. De compagnon maakt vervolgens een verslag van dat gesprek.

Buddy

Vrijwilligers spelen een prominente rol in De Compagnie. Zij zijn dagelijks aanwezig op de afdeling en verzorgen het avond- en weekendprogramma. Iedere compagnon krijgt binnen De Compagnie begeleiding van een persoonlijke **vrijwilliger**, een buddy, die zowel tijdens als na detentie dient als een mentor. De vrijwilliger schrijft een rapportage van ieder mentorgesprek en verstuurt deze naar Gevangenzorg Nederland.

3.3 Beoogde doelgroep & selectieprocedure

In het projectplan van De Compagnie staat beschreven aan welke eisen compagnons en vrijwilligers moeten voldoen om toegelaten te worden tot De Compagnie.

3.3.1 Compagnons

Wanneer een gedetineerde graag naar De Compagnie wil, zal deze gedetineerde aan de volgende harde selectiecriteria moeten voldoen:

- 1) Gefaerd op plus (groen) programma;
- 2) Strafrestant van minimaal 3 tot maximaal 36 maanden
- 3) Na zorg-gemeente < 100 km ten opzichte van PI Krimpen aan den IJssel;
- 4) Geen aantoonbaar gebruik van middelen blijktens uit de laatst gehouden urinecontroles
- 5) Nederlandse nationaliteit of in bezit van verblijfsvergunning;
- 6) Voldoende beheersing van de Nederlandse Taal

De redenen voor het hanteren van deze selectiecriteria kwamen naar voren in de interviews. In de startfase van De Compagnie kunnen enkel gedetineerden van het plus programma solliciteren, maar volgens het projectplan kan dit in een later stadium mogelijk worden uitgebreid naar gedetineerden in het basisprogramma. De gedetineerde moet nog een strafrestant hebben van minimaal 3 maanden, omdat Gevangenzorg Nederland graag een hechte groep wil binnen De Compagnie. Wanneer iemand een kortere tijdsperiode aanwezig op de afdeling investeert deze gedetineerde wellicht minder in de groep en in de activiteiten die bij De Compagnie horen. Bovendien kan de groep door een korter verblijf niet goed wennen aan deze nieuwe gedetineerde. Verder moet de gedetineerde verslavings- en drugsvrij zijn, omdat een gedetineerde dan vaak na detentie nog een traject in gaat om van zijn verslaving af te

komen. Dat betekent dat de gedetineerden niet direct aan het werk kan na zijn detentie, wat niet goed aansluit bij de doelstelling van De Compagnie. Uit de interviews met de projectleider en arbeidsbemiddelaar van Gevangenzorg Nederland kwam ook nog een aantal zachte selectiecriteria naar voren dat wordt gehanteerd, zoals dat de gedetineerden ambities moeten hebben voor verandering, dat zij een grote kans op huisvesting hebben na detentie en groepsgechikt is binnen De Compagnie. De gedetineerde moet arbeidsgechikt zijn, wat ook betekent dat hij bijvoorbeeld bereid moet zijn vrijwilligerswerk te doen of een andere zinvolle dagbesteding te zoeken. Arbeidsgechikt zijn betekent tevens dat een gedetineerde een leeftijd heeft waarop het nog zinvol is om iemand voor te bereiden op werk.

De selectie van compagnons gaat volgens een vaste procedure. Wanneer een gedetineerde naar De Compagnie wil, moet hij een sollicitatiebrief schrijven. De projectleider van Gevangenzorg Nederland ontvangt de sollicitatie en bespreekt dit met het afdelingshoofd van De Compagnie. De projectleider gaat in gesprek met de gedetineerde, zodat hij zijn sollicitatie kan toelichten. Dit gesprek is niet bepalend voor overplaatsing naar De Compagnie, maar dient als kennismaking en voorbereiding op het verblijf in De Compagnie. De uiteindelijke doorslag of een gedetineerde op De Compagnie wordt geplaatst, wordt – na advies door het Multidisciplinaire Overleg (MDO) – door de Vrijhedencommissie (VC) gegeven. Het afdelingshoofd brengt de kandidaat in tijdens het MDO overleg waar de overplaatsing wordt af- of goedgekeurd. Bij een positief besluit stuurt de projectleider vanuit Gevangenzorg Nederland een bevestiging naar de gedetineerde en wordt de verhuizing in gang gezet. Bij negatief besluit voeren de projectleider en de mentor een gesprek met de gedetineerde waarin de redenen voor weigering wordt toegelicht.

3.3.2 Vrijwilligers

Er is een specifiek competentieprofiel opgesteld door de Compagnie-vrijwilliger waarbij kennis en ervaring met het werken met groepen en groepsdynamische processen van belang zijn. De vrijwilligers voor De Compagnie worden geselecteerd via de gebruikelijke procedure van Gevangenzorg Nederland, zoals staat beschreven in het projectplan van De Compagnie. Dit houdt in dat de Coördinator Vrijwilligers van Gevangenzorg Nederland een sollicitatiegesprek met de potentiële vrijwilliger voert. Daarnaast moet een VOG worden aangevraagd, de basistraining worden voltooid en voert de projectleider een gesprek met de vrijwilliger. In aanvulling op de basistraining krijgt de vrijwilliger een specifieke training die op De Compagnie wordt gegeven. Iedere vrijwilliger wordt getraind en gecocit door Gevangenzorg Nederland. Vrijwilligers worden dus dan igitraind dat zij zoveel mogelijk zelfstandig en taakvolwassen in De Compagnie kunnen opereren zonder aanwezigheid van de Projectleider van Gevangenzorg Nederland. Een laatste vereiste is dat vrijwilligers een dagdeel per één of twee weken inzetbaar zijn.

3.3.3 Selectie personeel

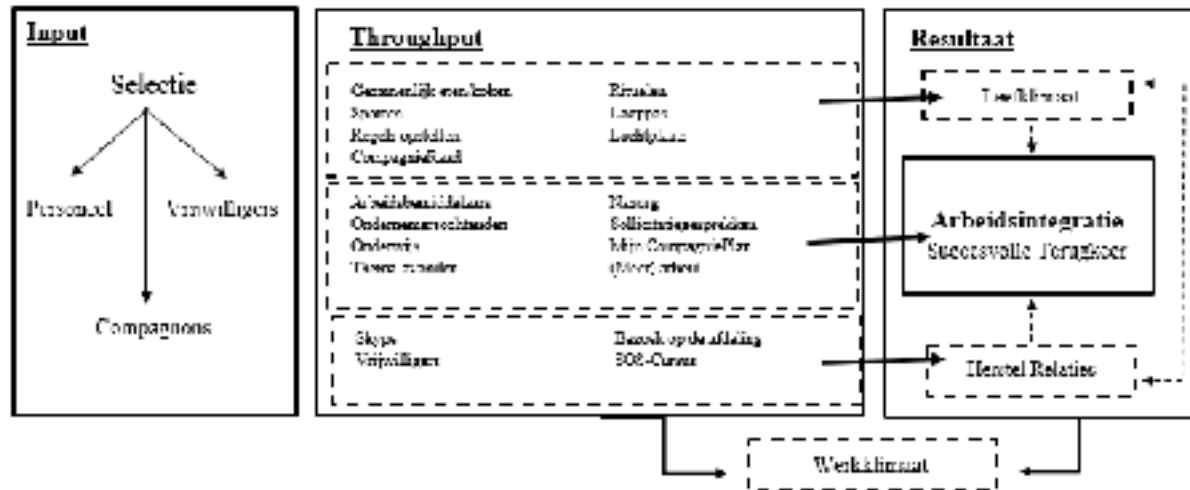
In het projectplan van De Compagnie staat beschreven dat de regie over detentie belegd blijft bij DJI / vestigingsdirecteur. Om deze reden is dagelijks een PIW'er aanwezig op De Compagnie. Dit wordt afgesteld met de bestaande diensten in de PI Krimpen. Het afdelingshoofd van De Compagnie heeft regie over de aanwezigheid van PIW'ers op de afdeling. PIW'ers komen dan ook uit het AB-team, waar het afdelingshoofd van De Compagnie tevens afdelingshoofd van is. In het projectplan was verder niet specifiek opgenomen hoe dit in zijn werk moest gaan.

3.4 Regie en verantwoordelijkheid

In het projectplan van De Compagnie staat beschreven dat de regie over detentie belegd blijft bij DJI / vestigingsdirecteur. De Compagnie is geen private afdeling. De Compagnie sluit ook aan bij penitentiaire regelgeving ten aanzien van beklag, rechtenactiviteiten (b.v. luchten, sport) en geestelijke verzorging.

3.5 Reconstructie van de beleidstheorie

Op basis van bovengestane reconstructie kan de beleidstheorie schematisch worden weergegeven. Hierbij geldt dat de input wordt bepaald door de gehanteerde selectiecriteria. De throughput staat voor alle programma-elementen die De Compagnie vormen. Deze leiden uiteindelijk tot het resultaat om de doelstelling(en) van De Compagnie te bereiken.

Figuur 2: Visuele weergave van de inputen programma-elementen in relatie tot de (neven-)doelen van De Compagnie.

3.6 Toets aan bestaande kennis

Zoals beschreven in 3.1 kent de Compagnie als voornaamste doel de arbeidsintegratie van de compagnons. Hierdoor ligt de nadruk binnen de maatregelen die zijn ingevoerd op de arbeidsre-integratie. Leefklimaat en herstel van relaties worden gezien als (meer) secundaire doelen. Om de arbeidsintegratie te bewerkstelligen zijn er programma-elementen op de Compagnie die hieraan bijdragen. Deze zijn beschreven in 3.3. In deze paragraaf wordt beschreven in hoeverre verwacht kan worden op basis van literatuur dat de doelen van De Compagnie zoals hiervoor beschreven, succesvol kunnen zijn.

3.6.1 Arbeidsintegratie

Uit de reconstructie van de beleidstheorie is gebleken dat arbeidsre-integratie het hoofddoel binnen De Compagnie is. Gedetineerden helpen aan werk tijdens detentie zodat hij met een baan detentie verlaat, moet bijdragen aan de succesvolle terugkeer van de gedetineerde in de vrije maatschappij, wat betekent dat gedetineerden na detentie hun leven kunnen opbouwen en niet terugvallen in crimineel gedrag. De onderzoekstroming desistance houdt zich bezig met de vraag waarom mensen stoppen met criminaliteit. Een van de inzichten is dat het stoppen met criminaliteit veel samenhangt met belangrijke momenten in het leven. Voorbeelden van dergelijke momenten kunnen zijn trouwen, kinderen krijgen, het volgen van een opleiding, of het vinden van een bevredigende baan (Ward and Maruna, 2007; Laub and Sampson, 2001). Het voornaamste mechanisme is dat de binding of relatie van het individu met de maatschappij; als deze binding sterk (genoeg) is, zal de kans waarin een individu (terug) de criminaliteit in gaat afnemen (Laub and Sampson (1993). Met andere woorden, het vinden van een baan of een andere vorm van zinvolle dagbesteding na detentie, draagt volgens de desistance theorie bij aan het stoppen met criminaliteit, en vergroot daarmee de kans op een succesvolle terugkeer na detentie.

Twee bekende benaderingen gerelateerd aan de desistance theorie zijn de Risk-Need-Responsivity (RNR) model en het Good Lives Model (GLM). De gedachte achter de GLM

benadering is dat iedereen streeft naar 'primary human goods' (Andrews, Bonta & Wormith, 2006). Dit kunnen gedachten, ervaringen, activiteiten zijn die als basisbehoeften worden beschouwd, zoals bekwaamheid, verwantschap, autonomie. Deze behoeften worden bevredigd door middel van 'secondary goods' zoals educatie, werk, een relatie. Het GLM veronderstelt dat gedetineerden met de verkeerde secundaire goederen (criminaliteit) hun primaire behoeften nastreven (Ward and Maruna, 2007). Motivatie van het individu om mee te werken en te willen veranderen staan in dit model centraal (Boone 2012). Het RNR-model is gestoeld op soortgelijke principes, namelijk 'risk', 'need' en 'responsivity'. Het eerste principe 'risk' houdt in dat het programma moet worden afgestemd op de mate waarin het risico aanwezig is dat een gedetineerde zal recidiveren (Andrews & Bonta, 2003). Het tweede principe richt zich op het elimineren van de criminogene 'needs'. Dit zijn omstandigheden of karaktertrekken die een persoon vatbaar maken voor (terugval in) crimineel gedrag. Het derde en laatste principe stelt dat de behandeling of interventie moeten aansluiten bij aspecten als de motivatie en leerstijl van het individu. De aanwezigheid van verslaving, problematiek, gebrek aan motivatie zijn allemaal risicofactoren die het proces van desistance bemoeilijken.

In het RNR model worden voorts een aantal overkoepelende eisen geformuleerd, zoals het gebruik van gevalideerd instrumentarium waarmee 'risk', 'need' en 'responsivity' individueel worden vastgesteld, een brede aanpak waarin de individueel vastgestelde 'needs' worden geadresseerd, een integrale uitvoering van het programma (uitvoering volgens plan) en een professionele staf die in staat is bovenstaande adequaat uit te voeren. Ook deze zaken zijn van essentieel belang voor de effectiviteit van een programma.

Er is een aantal elementen binnen de Compagnie waarvan op basis van de literatuur verwacht wordt dat die bevorderlijk werken in het proces van desistance. Zo komen gedetineerden alleen in aanmerking voor plaatsing op De Compagnie als zij arbeidsgeschikt zijn en geen verslaving, problematiek hebben, wat in theorie de kans op een succesvolle terugkeer in de maatschappij vergroot. Bovendien moeten gedetineerden, wanneer zij aangeven naar De Compagnie te willen, gemotiveerd zijn om hun leven te veranderen, wat wordt getoetst door het schrijven van een motivatiebrief en een klikgesprek met tussen de gedetineerde en projectleider van GND. Zoals hierboven gesteld zijn de aanwezigheid van verslaving, problematiek, gebrek aan motivatie zijn allemaal risicofactoren die het proces van desistance bemoeilijken.

Praktisch gezien schrijven het GLM-model en het RNR-model voor dat onderdelen van de interventie – zoals intensiteit en focus – moet worden afgesteld op de individuele behoeften en mate van risico op terugval (Andrews, Bonta & Wormith, 2011; Ward and Stewart, 2003). Hoewel verschillen de programma elementen zoals Mijn Compagnieplan worden ingezet om te zorgen dat gedetineerden werk vinden tijdens hun tijd op De Compagnie, en dit behouden na detentie, worden deze elementen voor iedereen op dezelfde wijze aangeboden. Dit geldt voor alle programma-elementen: Hele dagen werken, de inzet van arbeidsbemiddelaars en vrijwilligers en het aanbieden van sollicitatietraining, thema-avonden en ondernemingsochtenden. De vraag is dus of De Compagnie in voldoende mate maatwerk biedt.

Een ander punt van aandacht is het gegeven dat binnen de Compagnie gewerkt met vrijwilligers, die niet specifiek zijn opgeleid om duurzaam gedragseïnvloeding te bewerkstelligen wat betreft de arbeidsre-integratie bij gedetineerden. Echter, daar staat tegenover dat vrijwilligers van buiten juist ook een positieve rol kunnen vervullen in het herstel van relaties (zie par. 3.4.3).

3.6.2 Leefklimaat

Ook zijn er maatregelen binnen de Compagnie ingevoerd gericht op het creëren van een positief leefklimaat. Autonomie, contacten tussen personeel en gedetineerden, contacten met familie en de buitenwereld, veiligheid, een zinvolle dagbesteding (met het oog op een terugkeer in de samenleving) en fysiek welbevinden zijn leefklimaatfactoren. Deze factoren kunnen zelf direct een positieve invloed hebben op het gedrag dan wel de beleving van het gedwongen verblijf in een penitentiaire inrichting (Boone et al, 2016). Sommige programma-elementen (te zien in

bovenstaand schema) van De Compagnie, zijn gericht op deze factoren. In de volgende paragrafen wordt aan de bestaande kennis getoetst of van deze programma-elementen inderdaad mag worden verwacht dat deze bijdragen aan een positief leefklimaat.

Op de Compagnie is een aantal programma-elementen dat de autonomie/ zelfredzaamheid van gedetineerden bevordert; namelijk het gezamenlijk eten en koken, het zelf kunnen luchten en zich vrijer kunnen bewegen naar andere afdelingen (met de looppas). Autonomie wordt in de literatuur aangewezen als paraplu-factor binnen het leefklimaat (Boone et al, 2016). Het beperken van de autonomie is inherent aan detentie, en wordt door Sykes (1958) zelfs benoemd als één van de *pains of imprisonment*. Volgens de literatuur is het ontbreken van de mogelijkheid om zelf te beslissen wanneer ze wakker worden, eten, recreëren of naar school gaan, beperkend voor de autonomie van gedetineerden en zou het ervaren van stress bevorderen (Van der Laan en Eichelsheim, 2013). De bovengenoemde programma-elementen binnen de Compagnie - het zelf bereiden van de maaltijden, het vrij kunnen luchten en het vrij(er) door de inrichting kunnen bewegen, zouden dus naar verwachting een positief effect kunnen hebben op de mate van autonomie van gedetineerden. Uit eerder onderzoek is ook bekend dat de mogelijkheid voor gedetineerden om zelf hun eigen maaltijden te verzorgen en bereiden, een positieve bijdrage levert aan de mate van autonomie zij ervaren omdat dit hen de controle geeft over hun eigen dieet (Minke, 2014). Daarnaast heeft het samen koken een sterk normaliserend effect en brengt het een zekere huiselijkheid en sociale ambiance met zich mee (Beyens & Boone, 2013), wat bevorderlijk is in het creëren van een positief leefklimaat.

Een programma-element dat tevens is ingezet voor het bevorderen van het fysiek welbevinden is het sporten. Gedetineerden op De Compagnie hebben extra sportmogelijkheden ten opzichte van het reguliere sportmoment. Volgens Meek en Lewis (2014) kan sporten bijdragen aan het leven binnen de gevangenis. Molleman (2014) concludeert dat sport de zelfredzaamheid van gedetineerden bevordert, omdat men kan werken aan de eigen gezondheid, en stress en spanning onder controle kunnen worden gehouden.

Op De Compagnie vormt een aantal regels en rituelen onderdeel van de dagelijkse omgang tussen gedetineerden en dragen bij aan de sfeer op de afdeling. Rituelen zijn het vieren van verjaardagen en het afscheid nemen en vieren bij einde detentie of doorfasering. Over rituelen is geen wetenschappelijke literatuur gevonden die aan kan tonen of deze rituelen veelbelovend zijn voor het bevorderen van het leefklimaat. Wel kan gezegd worden dat deze rituelen onderdeel zijn van het normaliseren van het leven in detentie, in de vrije samenleving worden immers ook verjaardagen en andere heugelijke momenten gevierd. Het opstellen van regels en naleven van de rituelen moet ervoor zorgen dat De Compagnie als gemeenschap goed functioneert. In de literatuurstudie naar het leefklimaat wordt gesteld dat de omgang met medegedetineerden verband houdt met de ervaren veiligheid van gedetineerden; hoe positiever gedetineerden het contact met hun medegedetineerden ervaren, hoe positiever zij zijn over de mate van veiligheid die zij ervaren (Eichelsheim en Van der Laan, 2011).

Zoals eerder is gesteld zijn veel van de programma-elementen gericht op het hoofddoel arbeidsre-integratie. Arbeid in detentie vormt een belangrijk deel van de zinvolle dagbesteding, wat één van de factoren is van het leefklimaat (Boone et al. 2016). Eerder onderzoek naar een kleinschalige afdeling gericht op zelfredzaamheid liet zien dat gedetineerden het feit dat hele dagen werken een normaliserend effect had op het leefklimaat, en dat gedetineerden dit positief waarden (Farahi & Van de Rijt, 2015). Uit een onderzoek naar Belgische gedetineerden die tijdelijk in de Nederlandse Penitentiaire Inrichting in Tilburg verbleven bleek dat een vermindering van het aantal uren arbeid (van hele dagen van acht uur naar halve dagen van vier uur) als teruggang werd beschouwd. Een van de redenen was dat de urenvermindering consequenties had voor de hoogte van het salaris, waardoor zij beperkter waren in hun eigen

levensonderhoud gedurende hun detentie, en er niet veel overblijft om te sparen voor hun leven na detentie.

3.6.3 Herstel van relaties

Binnen De Compagnie zijn bepaalde programma-elementen gericht op het herstellen van de relaties met familie, partners en de samenleving. De vrijwilligers die op de afdeling rondlopen is één van deze programma-elementen. Zij voeren één-op-één gesprekken met de compagnons, die volgens Kuis, Schuhmann en Goossensen (2015) van grote waarde kunnen zijn voor de gedetineerden tijdens detentie en bevorderlijk voor na detentie. In de studie van Duncan en Balbar (2008) stellen gedetineerden ook dat het programma met de vrijwilligers hen de mogelijkheid geeft om op een veilige plek te praten over de wijze waarop zij hun detentie ervaren en hen in staat stelt te oefenen met het opbouwen van 'normale' relaties. Wanneer er in deze studie een klik was tussen gedetineerden en vrijwilliger en er voldoende tijd was, bleek het mogelijk diepgaande wederzijdse relaties te ontwikkelen.

De gedetineerden krijgen niet alleen van de vrijwilligers bezoek, maar mogen ook bezoek op de afdeling ontvangen. Het doel van deze bezoeken is dat de gedetineerde kan werken aan herstel met familie en relaties. Liebling en Arnold (2004) beweren dat bezoek essentieel is, omdat het verlies van contact met familie ongewilde gevolgen kan hebben voor de familieleden. Met enige terughoudendheid kan uit de literatuur worden opgemaakt dat het onderhouden van familierelaties in detentie een positieve invloed hebben op het terugdringen van recidive, zoals naar voren komt in *desistance*-literatuur (Sampson & Laub, 1993; Farrall, 2002). Contact met familie biedt eveneens een tegenwicht tegen negatieve gevolgen van sociaal isolement als gevolg van de detentie, zoals suïcidale gedachten en het verliezen van optimisme met betrekking tot de toekomst (Cochran & Mears, 2013). In de normale bezoekerszaal is 'de slang' te vinden, een afscheiding tussen gedetineerden en bezoek die moet voorkomen dat drugs kunnen worden doorgegeven, maar tegelijk fysiek contact tussen gedetineerden en bezoek belemmert dan wel onmogelijk maakt. Deze 'slang' werd door Belgische gedetineerden en het Belgische personeel in het onderzoek van Beyens en Boone (2013) naar de beleving van het Nederlandse detentieklimaat door Belgische gedetineerden negatief gewaardeerd, omdat dit het fysieke contact tussen de gedetineerde en het bezoek welhaast onmogelijk maakt. Ook liet men zich negatief uit over de faciliteiten voor kinderen. De bezoekenkamer op De Compagnie is familie- en kindvriendelijk ingericht met speelvoorzieningen voor kinderen en geen 'slang', wat een ontspannen contactmoment kan bevorderen.

In De Compagnie kan tevens elektronisch contact worden gehouden met familie/vrienden via Skype. Hierboven werd reeds het belang dat in de leefklimaat literatuur wordt gehecht aan het kunnen onderhouden van contacten met de buitenwereld onderstreept. Liebling & Arnold (2004) stellen in hun onderzoek dat flexibiliteit, privacy, frequentie en duur van het contact van grote invloed is op de kwaliteit van leven in detentie. De extra mogelijkheid tot contact met familie door middel van Skype op de Compagnie draagt met name bij aan de flexibiliteit en frequentie, maar zorgt ook voor meer privacy in het contact met familie. In de evaluatie van de pilot in PI Vught, waar gedetineerden op vrije momenten (onbeperkt) toegang hadden tot een Skype-faciliteit, gaven gedetineerden aan dat zij door Skype beter in staat waren contact met hun familie te onderhouden (Farahi & van de Rijt, 2015). Meer algemeen beweren Jewkes & Johnson (2009) dat het ontzeggen van toegang tot ICT en het niet kunnen uitwisselen van informatie een specifieke 'pain of modern imprisonment' is, zeker voor jonge mensen die opgegroeid zijn in het digitale tijdperk. Gebrek aan stimulans en communicatie, terwijl men afgezonderd wordt van familie en vrienden, leidt ertoe dat het uitzitten van een gevangenisstraf moeilijk wordt, terwijl de contacten met de buitenwereld van groot belang zijn wanneer men de gevangenis spoort achter zich dicht trekt. Het gebruik van Skype kan een oplossing zijn voor gedetineerden van wiens familie niet op bezoek kan komen (Beyens, 2015).

Gevangenenzorg Nederland heeft de SOS Cursus ontwikkeld om met gedetineerden in gesprek te gaan over schuld, schaamte, spijt en slachtoffers, maar ook over verantwoordelijkheid en herstel. Deze cursus (Spreken over slachtoffers en samenleving) is een herstelgericht programma. Uit de evaluatie van deze cursus die gegeven werd aan jongeren in de jeugdinstelling Teylingereind door Wolthuis en Vandenbroucke (2009) bleek dat niet geconcludeerd te kunnen worden of de cursus daadwerkelijk invloed heeft gehad op hun gedrag (zie ook: Zebel, Vroom en Ufkes, 2016). Echter, de jongeren vinden het na deelname aan de cursus minder erg om over hun delict te praten, zij voelen zich meer verantwoordelijk voor het gepleegde delict en zij begrijpen de impact van het delict op het slachtoffer. Het volgen van de cursus heeft minder invloed op de houding en mening van de daders tegenover hun slachtoffer. De geïnterviewde professionals bevestigen het positieve effect van de cursus op de jongens. Ook zien de medewerkers van Teylingereind dat jongeren meer verantwoordelijkheid nemen (Wolthuis, & Vandenbroucke, 2009).

Uiteindelijk draagt dit herstel van relaties tevens bij het hogere doel: arbeidsintegratie. Werk verkrijgen is een doel, maar werk behouden is daarmee eveneens een doel volgens Gevangenenzorg Nederland. Om werk te behouden is onder andere een sociaal netwerk nodig. Mochten er dan problemen zijn met het werk, dan kan het sociale netwerk de individu wel positief beïnvloeden en stimuleren, wat van invloed is op de keuzes die worden gemaakt.

3.7 Conclusie

Aan De Compagnie liggen een aantal gedachten ten grondslag. Te samen vormen deze gedachten de zogenaamde beleidstheorie. De beleidstheorie geeft inzicht in hoe men denkt met De Compagnie de beoogde resultaten te kunnen bereiken. De beleidstheorie die in dit hoofdstuk voor de De Compagnie werd opgesteld onderscheidt (1) input; dit verwijst naar de selectie(criteria) van compagnons, personeel en vrijwilligers (2) throughput; dit verwijst naar het geheel programma-elementen die De Compagnie vormen en (3) resultaat; dit verwijst naar de beoogde doelstelling en die men wil bereiken. Op pag. 23 staat de beleidstheorie in een figuur weergegeven.

Wat mogen we nu verwachten van De Compagnie op basis van reeds beschikbare kennis over de effectiviteit van justitiële interventies bij delinquenten? Vertrekkend vanuit het hoofddoel succesvolle terugkeer in de samenleving met een accent op arbeidsintegratie komen we tot de volgende conclusie:

De Compagnie bevat veel elementen waarvan bekend is dat ze bijdragen aan het realiseren van (arbeids)integratie van gedetineerden. Van de De Compagnie mag een positief effect worden verwacht.

De volgende kenmerken van de aanpak in De Compagnie zijn daarvoor verantwoordelijk:

- allereerst een brede aanpak met aandacht voor diverse factoren ('noods') die bekend staan als criminogeen
- veel aandacht voor arbeid (arbeidsbemiddeling en sollicitatiegesprekken) en onderwijs
- zorg voor een positief en activerend leefklimaat waarin autonomie en zelfredzaamheid worden benadrukt door middel van o.a. zelf kunnen koken, met een loopspas door de instelling kunnen bewegen.
- veel aandacht voor herstel van relaties (Skypemogelijkheden, individuele gesprekken met vrijwilligers, familie- en kindvriendelijke bezoekenruimtes en herstelgericht werken via de SOS-cursus)
- aandacht voor motivatie
- verslaving als contra-indicatie (dit is in die zin positief dat verslaving bekend staat als een hardnekkige criminogene factor) en arbeidsgeschiktheid als selectie criterium.

Er zijn twee aspecten aan De Compagnie die de effectiviteit mogelijk kunnen ondermijnen:

- meer confection dan maatwerk; De Compagnie adresseert weliswaar een breed scala aan 'needs', maar doet dit in de vorm van een pakket dat aan iedereen wordt aangeboden. Het wordt dus niet specifiek afgestemd op de individuele behoeften van de Compagnon.
- werken met vrijwilligers i.p.v. professionals; de vraag is of de vrijwilligers van Gevangenzorg Nederland over voldoende kennis en vaardigheden beschikken om de problematiek van Compagnons rondom (arbeids)integratie te herkennen en tackelen.

Hoofdstuk 4: Procesevaluatie

De procesevaluatie geeft antwoord op de volgende deelvraag: In hoeverre is de uitvoering verlopen zoals in het plan wordt beoogd? Het doel van dit hoofdstuk is inzichtelijk te maken hoe de afdeling De Compagnie daadwerkelijk in de praktijk is ingericht.

4.1 Uitgevoerde programma-elementen

Zoals beschreven in paragraaf 3.2 en weergegeven in figuur 2 in paragraaf 3.4 is het hoofddoel van de Compagnie arbeidsintegratie. Daarnaast zijn er ook twee neven doelstellingen, namelijk leefklimaat en herstel van relaties, die veronderstelt indirect bijdragen aan de arbeidsintegratie. Verschillende programma-elementen moeten ervoor zorgen dat deze drie doelen worden bereikt. De vraag is in hoeverre deze programma-elementen zijn uitgevoerd zoals beoogd werd in het plan, en in hoeverre de uitvoering van deze programma-elementen in de praktijk afwijkt.

4.1.1 Arbeidsintegratie

Arbeid De Compagnie

In het projectplan van De Compagnie is vastgelegd dat de compagnons vier hele dagen werken (32 uur), dat de compagnons in hun arbeid worden voorzien door de PI Krimpen en dat het soort werk dat de compagnon verricht aansluit bij de wensen van de compagnon tijdens en na detentie.

Bij de opening van De Compagnie werkten de compagnons vier hele dagen op de arbeidszaal 'Diversen'. Op deze arbeidszaal worden variërende eenvoudige werkzaamheden verricht, zoals het maken van beugeltjes voor de verwarming. Echter, door de ruimere werktijden van de compagnons, bleven er geen werkzaamheden over voor andere gedetineerden. Daarnaast bleek vier hele dagen werken op de 'Diversen'-zaal eentonig voor de compagnons. Daarom werden er andere baantjes gezocht. Het aantal werkdagen is veranderd naar drie hele en twee halve dagen (32 uur), en later teruggedraaid naar twee hele en drie halve dagen (28 uur). Volgens de projectleider en arbeidsbemiddelaar van Gevangenenzorg Nederland is de reden daarvoor dat de hele werkdagen niet samengaan met andere verplichte (rechten)activiteiten binnen het dagprogramma, zoals sport en onderwijs. Uit de gesprekken met de compagnons komt naar voren dat het aantal dagen dat compagnons werken, per compagnon verschilt. Vijf van de veertien compagnons geven aan vijf hele dagen te werken. De rest van de compagnons geven aan in verschillende mate hele en halve dagen te werken. Dit is onder andere afhankelijk van het soort baantje dat zij hebben, maar is ook afhankelijk van de momenten die de compagnons gebruiken voor onderwijs, sport en het ontvangen van bezoek. Slechts één compagnon geeft aan daadwerkelijk drie halve en twee hele dagen te werken. Opvallend hierbij is dat soms een werkdag een halve werkdag wordt genoemd, bijvoorbeeld op vrijdagen, terwijl deze werkdagen slechts tot 10:30 uur 's ochtends zijn.

De compagnons werken op verschillende plekken in de PI Krimpen. Bij de tuin/schilderploeg, ook wel de onderhoudsploeg genoemd, werken alleen gedetineerden die op De Compagnie verblijven, begeleid door een medewerker van de PI Krimpen. Deze ploeg kan zich zelfstandig voortbewegen door de gevangenis. De andere compagnons werken bij metaal, onderwijs, als sport- of algemeen reiniger, als gastheer of op de arbeidszaal 'Diversen'.

Hieruit valt te concluderen dat er wat betreft arbeid enkele afwijkingen zijn ten opzichte van het projectplan van De Compagnie. De compagnons zijn twee hele en drie halve dagen gaan werken, maar kunnen daarin nog wat schuiven zodat zij gebruik kunnen maken van onderwijs-, sport- en bezoekmomenten. De PI Krimpen voorziet tot dusver inderdaad in de arbeid die wordt verricht door de compagnons. De compagnons geven aan de arbeid dat zij verrichten tijdens detentie niet aansluit bij de arbeid dat zij willen gaan uitvoeren in hun toekomst na detentie. Het is

aannemelijk dat de arbeid tijdens detentie niet aansluit bij de arbeidswensen na detentie omdat het binnen een PI niet mogelijk is voor iedere gedetineerde passend arbeid te vinden.

Op zoek naar werk

De Compagnie voorziet een compagnon bij het verlaten van De Compagnie van werk dan wel een zinvolle dagbesteding door de inzet van de arbeidsbemiddelaars. Een van de manieren waarop de compagnon wordt geholpen is door de mogelijkheid een sollicitatiegesprek met een potentiële werkgever voor na detentie op de afdeling te houden.

De Compagnie heeft twee vaste werknemers in dienst (1,3 fte). De arbeidsbemiddelaars inventariseren wat voor opleiding en de compagnons hebben gedaan en wat voor werk ze willen gaan doen in de toekomst. Zij bekijken of het haalbaar is om buiten aan de slag te kunnen gaan in de gewenste richting en welk traject ze binnen dan het best aan kunnen gaan. Pas in het laatste halfjaar is het volgens de arbeidsbemiddelaars zinnig om werkgevers binnen te halen en om sollicitatiegesprekken te gaan houden met potentiële werkgevers. Tijdens de observaties heeft een aantal keer een dergelijk sollicitatiegesprek plaatsgevonden op de afdeling. De werkgever wordt dan ontvangen door de vrijwilliger en daarna volgt er een gesprek tussen de compagnon en de werkgever in de bezoekruimte. De vrijwilliger is bij dit gesprek aanwezig. Op de vraag of de compagnons gebruik (willen) maken van het solliciteren op de afdeling, kwamen wisselende antwoorden. Enerzijds waren compagnons erg enthousiast over die kans; een kans die je volgens hen niet kan krijgen op de reguliere afdelingen. Anderzijds vinden sommige compagnons het nog te vroeg om daarover na te denken omdat hun strafrestant te lang is. Ze vinden dat De Compagnie hen enkel zeer algemene baantjes kunnen aanbieden en geven aan na detentie bij een werkgever aan de slag te gaan die ze al kenden voor detentie.

De zoektocht naar werk gaat op De Compagnie zoals in het projectplan staat beschreven. De arbeidsbemiddelaars helpen de compagnon met het zoeken naar werk voor na detentie tijdens hun verblijf op De Compagnie en meerdere compagnons hebben al de mogelijkheid gehad te solliciteren op de afdeling en/of naar buiten te gaan met werk.

Onderwijs

Volgens het projectplan van De Compagnie krijgen de compagnons gedurende de week tijd om te besteden aan onderwijs. Daarnaast zijn er computers beschikbaar met een Onderwijspakket.

Op De Compagnie volgen de meeste compagnons onderwijs. Drie compagnons geven aan geen onderwijs te willen of kunnen volgen. Redenen die zij hiervoor geven zijn dat theorie leren niet meer of niet goed lukt, dat ze alles dat zij willen leren al geleerd hebben, of omdat ze weten dat ze die kennis buiten toch nooit gaan gebruiken. De andere compagnons volgen verschillende soorten en vormen van onderwijs. Er is onderwijs dat wordt aangeboden door de gevangenis en ook beschikbaar is voor de reguliere afdelingen. Dit zijn opleidingen als VCA (VOL), de lascursus en MKB. Andere cursussen die (via LOI – een online onderwijsaanbieder) op De Compagnie worden gevolgd zijn assistent fitnesstrainer, voedingsleer, makelaarsopleiding, burgerschap, algemene mensvaardigheden en boekhouder. De plaatsvervangend directeur van de PI Krimpen aan den IJssel geeft aan dat gedurende de looptijd van De Compagnie er steeds meer onderwijsmogelijkheden zijn. De compagnons kunnen, in tegenstelling tot het projectplan, meer tijd besteden aan onderwijs dan oorspronkelijk ingepland was. Zo geeft één compagnon aan 'te leren als hij daar zin in heeft' en een andere compagnon vertelt dat hij drie dagdelen in de week leert en daarnaast ook in het weekend de tijd neemt om te leren.

De compagnons geven aan dat er op de Compagnie meer rust is om te leven ten opzichte van reguliere afdeling. Wel geven zij aan dat het nog steeds een kwestie is van zelfdiscipline om jezelf ertoe te zetten om te gaan leren. Over het algemeen zijn de compagnons flexibeler als het aankomt op de momenten dat zij op De Compagnie rustig kunnen leren. Een keerzijde is dat er meer activiteiten op De Compagnie worden aangeboden ten opzichte van de reguliere afdeling,

waar door er minder momenten zijn waarop compagnons kunnen leren. Gedurende de observaties op De Compagnie hebben we niemand gezien die gebruikt maakt van computers om te leren. Wel hebben we gehoord dat compagnons naar de RIC gaan met vragen en/of om gebruik te maken van computers.

Concluderend kan worden gesteld dat de meerderheid van de compagnons onderwijs volgen. De compagnons maken zelfs meer gebruik van onderwijsmomenten dan in het projectplan beschreven stond. Compagnons zijn veelal gemotiveerd om onderwijs te volgen en proberen voldoende rustige momenten te vinden om te leren. Er zijn wel computers beschikbaar in De Compagnie maar het is niet zeker of deze gebruikt worden voor Onderwijs.

Samenleving naar binnen halen

De samenleving wordt op De Compagnie naar binnen gehaald door de komst van ondernemers en vrijwilligers bij ondernemersochtenden en thema-avonden. Op de Compagnie hangt een whiteboard waarop geschreven wordt wat de compagnons wanneer kunnen verwachten. Ook staan hierop de vergaderingen die maandelijks worden gehouden. Daarnaast focust elke compagnon zich op zijn persoonlijke Mijn CompagniePlan.

Het implementeren van de thema-avonden is volgens de projectleider van Gevangenenzorg Nederland niet geheel vlekkeloos verlopen. In het begin was het 'pakken wat we pakken konden' met betrekking tot de invulling van de thema-avonden. Tegenwoordig is er per maand één thema en worden er aan de hand van dat thema mensen naar binnen gehaald. De compagnons blijken de thema-avonden wisselend te waarderen. Van de twaalf compagnons die hierover hun mening hebben gegeven, geven twee aan de thema-avonden onzinnig te vinden, geven drie compagnons aan de thema-avonden effectief te vinden en de anderen geven aan de thema-avonden soms effectief te vinden en soms niet. De uitleg hierbij is dat interesses volgens de compagnons nou eenmaal verschillen, en dat je niet alles interessant kunt vinden. Daarnaast geven compagnons ook aan dat sommige thema-avonden gewoon niet leerzaam zijn, zoals het binnenhalen van een kapper of rapper, of dat sommige thema-avonden niet passen bij de interesses van de compagnons. Ook merken de compagnons dat sommigen gasten die uitgenodigd worden tijdens de thema-avonden nog nooit in een gevangenis zijn geweest of met gedetineerden te maken hebben gehad. Dit bemoeilijkt soms thema-avonden omdat de gast sprekers dan erg zenuwachtig zijn, slecht kunnen in spelen op de compagnons en omdat er dan geen geintjes gemaakt kunnen worden.

De thema-avonden zijn gaa ndeweg verplicht geworden om bij te wonen. De compagnons en de projectleider van Gevangenenzorg Nederland geven aan dat er anders niemand kwam. Hier heerst een wisselend beeld over vanuit de compagnons: enerzijds horen deze avonden er gewoon bij zeggen zij, anderzijds zijn verplichting en volgens hen nooit leuk, dus ook de verplichte thema-avonden niet.

De samenleving wordt ook naar binnengehaald door ondernemersochtenden. Als ondernemersochtenden plaatsvinden, is dat vaak op dinsdagochtenden. De ondernemers stellen zich tijdens deze ondernemersochtend voor en vertellen over hun eigen organisatie. Enkele compagnons geven dan samen met staf en/of vrijwilligers van Gevangenenzorg Nederland een presentatie over De Compagnie. Uit onze observaties bleek, dat gedurende de presentatie andere compagnons soms even komen binnenwandelen. Daarna volgt er onder leiding van een PIW' er een rondleiding door PI Krimpen. Er is ook tijd om met de ondernemers in gesprek te gaan. Dit wordt door de compagnons als erg positief ervaren. Niet alleen omdat ze het idee hebben dat je wat van elkaar kunt leren, maar ook omdat je hierdoor eventueel belangrijke contacten kunt opbouwen. De compagnons geven aan dat door deze ondernemersochtenden compagnons De Compagnie hebben verlaten met een baan bij één van deze bedrijven. Gevangenenzorg Nederland beoogt met de ondernemersochtenden ook het oefenen en verbeteren van vaardigheden zoals wij hebben gezien dat de compagnons oefenen met presenteren. Wij hebben

wel gezien dat compagnons presentaties geven tijdens deze ochtenden, maar uit de gesprekken blijkt dat het vaak dezelfde compagnons zijn die deze presentaties op zich nemen.

Concluderen dkan worden gesteld dat de ondernemersochtenden plaatsvinden zoals beoogd in het projectplan en dat de compagnons daar positief over zijn. De thema-avonden zijn in de loop van de tijd verplicht gesteld voor compagnons wegens een gebrekkige opkomst. De invulling van deze thema-avonden lijken niet aan te sluiten bij de interesses van de compagnons, en zijn slechts beperkt gericht op het werken aan herstel en op het niet terugvallen in oude patronen na detentie.

Mijn CompagniePlan

Elke compagnon focust zich op zijn persoonlijke Mijn CompagniePlan waarmee bewustwording en (zelf)reflectie wordt beoogd. Het plan wordt in de eerste drie weken van verblijf op De Compagnie samen met een vrijwilliger opgesteld.

Het Mijn CompagniePlan is volgens Gevangenzorg Nederland iets wat later is ontstaan, omdat er behoefte was aan persoonlijke ontwikkeling van de compagnon. De arbeidsbemiddelaar is van mening dat dit één van de belangrijkste aspecten van De Compagnie is voor een succesvolle terugkeer van de compagnon in de vrije samenleving. Volgens de directeur van Gevangenzorg Nederland is Mijn CompagniePlan een middel geweest om de verantwoordelijkheid bij de compagnon te leggen: 'jij bepaalt wat je wilt, wij kijken wat we aan kunnen leveren'. De plaatsvervangend directeur van PI Krimpen vergelijkt Mijn CompagniePlan met het Detentie en Re-integratie (D&R)-plan.

Vanuit de compagnons heerst een wisselend beeld over het Mijn CompagniePlan. Er wordt inderdaad aangegeven dat er in het begin geen sprake was van een CompagniePlan, maar dat dit later is toegevoegd aan het programma. Slechts één compagnon geeft aan nog geen CompagniePlan te hebben ingevuld. De compagnons vertellen dat het Mijn CompagniePlan inhoudt dat je omschrijft wat je hebt gedaan, wat je relaties zijn, hoe je jezelf ziet en waar je aan wilt werken. Daarnaast maak je een plan met doelen en deze evalueer je elke twee maanden. Twee compagnons geven aan al klaar te zijn met hun Mijn CompagniePlan omdat hun doelen zijn afgerond. Er heersen twee meningen over de inhoud van het Mijn CompagniePlan. Enerzijds dat het te globaal is, persoonlijk gericht moet, dat het nu te veel op slechts arbeid is gericht en dat het moeilijk is in te schatten wat er over twee maanden wel of niet is gebeurd. Anderzijds dat het zinvol is omdat er op deze manier wordt gecontroleerd hoe het met je gaat en dat het handvaten biedt in situaties waar je zelf moeilijk uit kan komen. Twee compagnons geven aan dat zij niets aan het CompagniePlan hebben omdat zij zelf al duidelijk wisten wat hun plan was. Een van deze twee geeft toe dat het CompagniePlan hem hier wel in kan ondersteunen.

Er kan worden gesteld dat het Mijn CompagniePlan iets is wat ook daadwerkelijk elke compagnon opgesteld heeft. Sommigen geven echter aan 'er al klaar mee te zijn' terwijl het Mijn CompagniePlan gericht is op het blijven ontwikkelen van de compagnon.

Nazorg

De nazorg van de compagnons gaat vooral om het hebben en behouden van een werkplek na detentie.

De arbeidsbemiddelaar van Gevangenzorg Nederland beschrijft de procedure van de nazorg als volgt: voordat de compagnons De Compagnie verlaten, vullen zij een exit-formulier in waarin zij aangeven hoe ze contact willen houden met Gevangenzorg en met hun buddy. Daarin worden concrete afspraken gemaakt, zeker voor de eerste afspraak na detentie. Zij geeft hierbij aan dat het contact na detentie vaak specifiek gaat over arbeid en vaak via de telefoon verloopt.

De vrijwilligers geven aan dat contact houden met de ex-compagnons na hun tijd in detentie lastig is. Ex-compagnons zijn na detentie minder afhankelijk van de vrijwilliger, waardoor het contact vooral vanuit de vrijwilliger moet komen. Daarnaast is er veel minder tijd voor elkaar. Enkele vrijwilligers hebben nog leuk contact met de ex-compagnon en helpen de hem waar nodig en mogelijk is. De arbeidsbemiddelaars geven aan dat het in de nazorg gemakkelijker is contact te houden over de werkzaamheden van de ex-compagnons als deze werk hebben gevonden via de ondernemers-(ochtenden) op De Compagnie. In dat geval gaan de arbeidsbemiddelaars op bezoek bij de ex-compagnon op het werk en houden zij na twee maanden nog een evaluatiegesprek. Als de compagnon geen werk heeft gevonden via De Compagnie, is het moeilijker om langstegaan op het werk van de ex-compagnon. De arbeidsbemiddelaar geeft tevens aan dat als een ex-compagnon niet tevreden blijkt met zijn werk (al dan niet verworven via de Compagnie) en daarom wil stoppen, hij daarover altijd contact mag opnemen met Gevangenzorg Nederland.

De arbeidsbemiddelaars bieden de compagnons volgens het projectplan hulp met het hebben en behouden van een werkplek na detentie. De vrijwilligers spelen een andere rol in de nazorg, en kunnen naast gewoon contact houden, ook soms iets betekenen bij andere problemen in het leven van de compagnon. Vrijwilligers geven aan dat het in de praktijk toch lastig is contact te blijven houden met de compagnons na detentie.

4.1.2 Leefklimaat

Zoals eerder beschreven was het oorspronkelijk de bedoeling dat compagnons vier hele dagen zouden werken en dat alle andere activiteiten alleen op vrijdagmiddagen en in het weekend zouden plaatsvinden. Het bleek met alle andere activiteiten (thema-avonden etc.) niet haalbaar te zijn zoveel arbeid te integreren in het dagprogramma van De Compagnie, doordat er te weinig tijd overbleef voor activiteiten waar iedere gedetineerde recht op heeft zoals sport en onderwijs. We hebben bij de compagnons nagevraagd hoeveel ze daadwerkelijk kunnen sporten. De compagnons krijgen drie keer per week een fitnessmoment aangeboden, in plaats van twee keer per week in een regulier plusregime. Velen maken graag van die momenten gebruik. Twee compagnons kunnen elke dag sporten, omdat zij bij de sport werken. Daarnaast krijgen de compagnons ook nog één voetbalmoment aangeboden. Aangezien er weinig behoefte is om te voetballen, wordt dit moment ook nog wel eens gebruikt als extra fitnessmoment. Bij navraag aan de compagnons blijkt toch dat enkele compagnons minder sporten dan ze willen omdat ze arbeid hebben. Drie compagnons geven aan dat ze buiten elke dag sportten, en dat zij daarom graag meer mogelijkheden willen om in detentie te sporten. Zij geven ook aan dat er op de luchtplaats meer sportmogelijkheden gecreëerd kunnen worden, aangezien ze daar vier avonden in de week tot half tien kunnen zijn. Voorbeelden zijn meer sportrekken, maar ook voetbaldoelen en een voetbal. Redenen dat compagnons sporten belangrijk vinden is dat het dient als uitlaatklep, het ontspanning biedt en het je fit en soepel maakt, zodat je na detentie fysiek sterk en fit naar buiten kan. Er wordt dus meer gesport dan aangegeven in het projectplan, maar dat wordt als positief ervaren.

Regels opstellen

In de eerste weken van het bestaan van De Compagnie worden met de compagnons regels opgesteld om zo een leefklimaat met elkaar te creëren maar ook om consequenties van ongewenst gedrag te bepalen.

In de keuken/recreatieruimte van de compagnons hangen tien regels die opgesteld zijn bij de start van De Compagnie. Voorbeelden van regels zijn: vrijwilligers betreden iemands cel niet en subgroepen zijn niet toegestaan. Omdat de regels met elkaar zijn opgesteld, is er volgens de directeur van Gevangenzorg meer toewijding gecreëerd tot het naleven van die regels. Wel maakt de plaatsvervangend directeur van PI Krimpen een kanttekening als het gaat over de twee groepen die zich toch hebben gevormd op De Compagnie: de boven en beneden-groep. Zij heeft

hiervoor als argument dat de bovenerdieping pas later is gevuld met compagnons. Tegenstrijdig hieraan is dat de regels werden opgesteld om toewijding te creëren maar dat nieuwe compagnons geen inspraak hebben op de regels die gehanteerd worden. De tien regels zijn wat dat betreft opgelegd aan nieuwe compagnons waardoor beperktere toewijding tot naleving van de regels aannemelijk is waardoor subgroepen kunnen ontstaan. Daarnaast zorgt de gebouwelijke situatie er ook voor dat deze subgroepen behouden blijven, doordat de compagnons op de bovenerdieping een eigen keuken/recreatieruimte hebben waar zij eten.

Als regels niet nageleefd worden, is het volgens de projectleider van Gevangenenzorg Nederland aan de groep zelf om dat op te lossen. Zo is het al regelmatig voorgekomen dat de groep bij elkaar gaat zitten om het een en ander uit de lucht te helpen. Volgens een ex-compagnon is dat ook de reden dat er destijds is geïntroduceerd dat compagnons 's avonds voor dat ze op oel moeten elkaar een hand schudden. Dat helpt de onrust die op een dag is ontstaan uit de lucht.

Met betrekking tot het opstellen van de regels op De Compagnie wijkt de praktijk dus niet af van het vooraf opgesteld projectplan maar is het wel aannemelijk dat nieuwe compagnons minder toegewijd zijn tot de regels dan de compagnons die de regels hebben opgesteld.

Rituelen

Op De Compagnie worden enkele rituelen gehouden. Het belang van deze rituelen zit volgens de plaatsvervangend directeur van de PI Krimpen in het feit dat de rituelen zorgen dat het je een mens onderdeel maakt van een groep. Als voorbeeld noemt zij het gezamenlijk eten. Tijdens het eetmoment, dat plaatsvindt om 17:30 uur, eten de boven- en beneden-groep afzonderlijk van elkaar. Het is een moment waarop er wordt gewacht op elkaar, een moment is om te bidden voor degenen die dat willen, een moment om samen te zijn en om met elkaar te praten. De compagnons zijn over het gezamenlijk eten wel te spreken. Acht compagnons geven aan het een mooi initiatief te vinden, omdat het een moment is van samen zijn, wat belangrijk is voor de groepsvorming. Daarnaast is gezamenlijk eten iets wat je thuis ook doet, dus is het normaal dat je dat hier ook zo doet. Een compagnon geeft aan dat hij liever zijn eigen ding doet. Hij wil liever zelf bepalen wat en waar hij eet. We hebben aan de compagnons gevraagd of zij ook de mogelijkheid hebben om niet mee te eten aan tafel. Daarop werd geantwoord dat als je dat aangeeft, dat een mogelijkheid is. Voor de jongens die mee doen aan de Ramadan geldt dat zij niet aan tafel hoeven te zitten als de andere compagnons eten. Over het algemeen heerst echter de gedachte dat - ook al eet je niet mee - het wel wordt gewaardeerd als je in ieder geval bij de groep aan tafel zit tijdens het eten. Eén compagnon eet eigenlijk nooit mee om dat hij gebruik maakt van Skype tijdens het eten. Een andere compagnon noemt het belachelijk dat compagnon(s) Skypen tijdens het avondeten. Vijf van de acht compagnons geven aan dat het eten duidelijk verschilt ten opzichte van de reguliere afdeling. De andere drie compagnons vertellen dat zij op de reguliere afdeling ook al zelf kookten en dus weinig verschil ervaren in de kwaliteit en manier van het eten. Wel wordt er meerdere malen aangegeven dat het eten op De Compagnie goedkoper is voor de compagnons, omdat de compagnons het eten dat vanuit de inrichting aangeboden wordt - ook wel de 'zwarte bakken'- 'inleveren'.¹¹ Van de kosten die normaliter uitgaan naar de 'zwarte bakken', kunnen gedetineerden nu ingrediënten voor de gezamenlijke avondmaaltijd kopen.

Een ander ritueel op De Compagnie is dat er afscheid wordt genomen van compagnons die De Compagnie verlaten. Dit gaat gepaard met een groot 'afscheidsmaal' waarbij de boven- en beneden-groep nu wel samen beneden in de gang gaan eten. Ook zijn vrijwilligers bij het afscheid aanwezig. Na het eten wordt een rondje gedaan waarin iedereen wat zegt tegen de compagnon die vertrekt. Over het afscheid nemen zijn de compagnons wisselend positief. Enerzijds vinden ze het leuk dat hun detentieperiode die over het algemeen negatief wordt ervaren op deze manier positief wordt afgesloten. Anderzijds hoeft de 'poespas' rondom het

¹¹ Over deze zwarte bakken waren de compagnons overigens zeer ontevreden.

vertrek voor sommige compagnons niet: 'het is te kinderachtig.' De compagnon die De Compagnie verlaat krijgt een bon voor een HappyMeal mee die zij kunnen besteden bij de MacDonaldis. Dit wordt gedaan omdat er tijdens detentie vaak wordt verlangd naar 'gewoon even een hamburger bij de MacDonaldis' te kunnen halen.

Over het vieren van verjaardagen van de compagnons zijn de compagnons minder te spreken. Acht van de twaalf compagnons geeft aan het kinderachtig te vinden om voor elkaar te zingen. Reacties hierop zijn: 'Ik zit binnen, wat heb ik nou te vieren', 'als je jarig bent, wil je bij je familie zijn, niet hier' en 'je wordt gedurende je detentie soms gewoon als een kind behandeld.' Toch geven de andere compagnons aan dat je buiten ook je verjaardag viert, dus dat het leuk is dat anderen hier nu stil bij staan. De plaatsvervangende directeur van de PI Krimpen is erg te spreken over het vieren van verjaardagen. Zij geeft ook aan dat menig compagnon ontroerd is geweest dat na jaren detentie, nu een keer zijn verjaardag werd gevierd, omdat het in detentie niet gebruikelijk is de verjaardag van gedetineerden te vieren. Bij het vieren van verjaardagen krijgt de jarige een klein cadeautje van Gevangenzorg Nederland, zoals sokken of een shampoo. Ook schrijven alle compagnons iets op een uitgeknipt rondje, die allemaal aan de compagnon worden overhandigd op zijn verjaardag.

Er is aan de compagnons gevraagd of er nog andere rituelen zijn die door Gevangenzorg Nederland worden georganiseerd. Reacties daarop waren: als iemand vertrekt, lopen we mee tot aan het bad, het momentje stilte voor het eten, voetbaltoernooitjes, 's avonds elkaar een hand geven en een kookgroep die vanuit de kerk eens in de zoveel tijd luxe komt koken. Ook is er met kerst gegourmet, en wordt er met Pasen een paasbrunch georganiseerd. Twee compagnons geven aan dat het vervelend is dat alle rituelen uiteindelijk uitkomen op het christelijke van de organisatie.

Groepsleven

De compagnons leven op De Compagnie in een groep om zich meer klaar te maken voor de arbeidsmarkt. Op De Compagnie zitten op het moment van de evaluatie achttien compagnons, waarvan twaalf beneden en zes boven zitten. Het wordt gestimuleerd om als één groep te leven. De directeur van Gevangenzorg Nederland omschrijft dat dit soms best ingewikkeld is: Gevangenzorg Nederland wil dat de compagnons in een groep leven, maar deze groep mensen mogen ze niet zelf uitkiezen. De projectleider omschrijft dat dit in het begin ook wel moeilijk is geweest. De compagnons waren het leven in een groep in de gevangenis niet gewend. Nu is het zo dat als een nieuwe compagnon binnenkomt, hij in een bestaande groep terecht komt. Dit maakt het volgens haar gemakkelijker om opgenomen te worden in de groep en alle normen en waarden die daar bij horen eigen te maken/ te respecteren. De plaatsvervangende directeur van de PI Krimpen vertelt dat de groep compagnons die er vanaf het begin zaten, waarvan enkele op dit moment nog steeds op De Compagnie verblijven, duidelijk overwicht hadden. Deze eerste groep compagnons was belangrijk om dat zij konden bepalen wat positief gedrag is en dergelijk gedrag stimuleren en belonen. Daarnaast wil de 'vaste' groep niet dat privileges die zij hebben op De Compagnie worden afgenomen, dus is het voor de hele groep belangrijk dat iedereen zich aan de regels houdt. Dit betekent dat de hele groep er baat bij heeft als iedereen zich aan de regels houdt.

Er is aan de compagnons gevraagd hoe zij het leven in een groep ervaren. Eigenlijk zijn alle compagnons hier enthousiast over. Soms wordt er aangegeven dat er wel veel verplichtingen zijn, maar eigenlijk is de overheersende mening dat het leven in een groep als deze een beloning is voor goed gedrag. Wel wordt aangegeven hoe belangrijk het is dat iedereen 'schone pis' heeft, oftewel negatieve urine controles. Compagnons geven aan dat het in een drugsvrije omgeving veel gemakkelijker is om niet in de verleiding te komen drugs te gebruiken omdat je de drugs niet steeds voor je neus langs ziet komen. Daarnaast vertellen de compagnons dat het belangrijk is niet de fout in te gaan, want als één iemand de fout in gaat zijn er in een hechte groep als op De Compagnie waar schijnlijk snel mensen die mee de fout in kunnen gaan. Meerdere respondenten

vertellen dat er een compagnon is geweest die niet in de groep paste en voor onrust zorgde. Deze compagnon is op aanraden van de andere compagnons uiteindelijk overgeplaatst. Ook is er in het begin van De Compagnie een telefoontje gevonden. Dit is aangepakt door de groep de verantwoordelijkheid te geven het telefoontje binnen een bepaald tijdsbestek op een bepaalde plek te leggen. Het telefoontje lag vervolgens op de aangewezen plaats. Onlangs werd er op 'De Bel-Compagnie' – zoals De Compagnie door personeelsleden van andere (reguliere) afdeling in het begin werd genoemd - ook nog een mobieltje gesignaleerd. De aanpak die destijds werkte, werkte nu niet meer. Dit zorgde voor veel onrust in de groep. Bij navraag werd ook aangegeven dat het vertrouwen in de groep was gedaald, dat de compagnons hun celdeuren weer dicht deden en dat 'je deze achttien man gewoon niet kunt vertrouwen.' De plaatsvervangende directeur van de PI Krimpen geeft aan dergelijke situaties lastig te vinden, waarin nog een balans moet worden gezocht: normaliter zou het bezitten van een telefoontje op cel worden gestraft, maar het is op De Compagnie steeds zoeken naar een evenwicht tussen verantwoordelijkheden geven en verantwoordelijkheden ontnemen door bijvoorbeeld straffen op te leggen.

Looppas

De compagnons hebben een looppas waarmee ze meer bewegingsvrijheid hebben dan de gedetineerden op de reguliere afdelingen. Op de reguliere afdeling kunnen de gedetineerden niet van hun eigen afdeling af, terwijl de compagnons dit wel kunnen. Zij kunnen over de afdelingen A en B naar de 'koude gang' – de gang waar alle werkzalen en afdelingen aan liggen – en hun werkzaal lopen. Zij kunnen echter niet naar andere afdelingen. De compagnons vinden deze extra vrijheid van beweging bij De Compagnie horen: als je meer zelfstandig moet zijn, moet je ook de verantwoordelijkheid krijgen zelf naar de arbeid te gaan. Het feit dat je niet iedere keer een medewerker moet halen als je van de afdeling af moet, wordt als aangenaam ervaren door de compagnons. De schilder ploeg heeft nog meer vrijheden qua loopruimte en kunnen met hun looppas op meer plekken komen dan de andere compagnons dat kunnen. Dit is noodzakelijk voor het uitvoeren van hun werkzaamheden.

Hoewel over de looppas in het projectplan niet wordt uitgeweid, is de looppas wel een concept dat de compagnons meer vrijheden, zelfstandigheden en verantwoordelijkheden geeft.

CompagnieRaad

Eens in de maand worden er op De Compagnie groepsoverleggen gehouden waarin volgens het projectplan wordt gefocust op herstel en zelfredzaamheid. Deze vergaderingen staan in het projectplan beschreven als 'de CompagnieRaad.' De projectleider vertelt daarover dat iedereen in principe aanwezig is op deze overleggen. Als ze niet kunnen, melden de compagnons zich af. In deze vergaderingen worden de nieuwkomers welkom geheten en de notulen van de vorige bijeenkomst doorgesproken. In de notulen staan concrete actiepunten. Daarna worden overige zaken besproken die van belang zijn voor de groep besproken, bijvoorbeeld de weekagenda, thema-avonden, sfeer in de groep. De vergadering wordt afgesloten met mededeling(en) van een PIW'er. Dat is het moment dat de PIW'er erbij mag zitten. Op het laatst wordt er een rondje gedaan waarin iedereen wat kan zeggen. Naast deze vergaderingen hebben de compagnons de mogelijkheid aanvullende groepsoverleggen te houden als zij dat nodig vinden. Deze worden zonder de aanwezigheid van PIW'ers of vrijwilligers gehouden, tenzij de compagnons het nodig vinden dat er een PIW'er en/of vrijwilliger aansluit. Wij hebben op De Compagnie gezien dat de compagnons waar de hechten aan deze groepsoverleggen, dat zij hier allen graag bij aanwezig willen zijn en van tevoren ook bedenken of ze nog iets toe te voegen hebben. Dergelijke overleggen zijn daarom niet alleen belangrijk voor herstel en zelfredzaamheid, maar ook voor het creëren van één groep.

4.1.3 Herstel Relaties

SOS-Cursus

De SOS-cursus heeft volgens het projectplan als doel de compagnons inzicht te geven in daden en de gevolgen van hun daden. De cursus wordt drie keer per jaar in groepsverband gegeven.

De projectleider van Gevangenzorg Nederland geeft aan dat de implementatie van de SOS-cursus in het begin moeilijk was. De compagnons vonden de cursus in het begin onzin en zagen er de meerwaarde niet van in. De in steek wa stoen dat de SOS-cursus meerdere malen in groepsverband zou worden gegeven. De eerste compagnons hebben de SOS-cursus in groepsverband gevolgd, daarna is besloten de SOS-cursus individueel te geven. De cursus wordt één keer verplicht gevolgd en hoeft niet drie keer per jaar gevolgd te worden zoals stond aangegeven in het projectplan. Tijdens de SOS-cursus worden gedetineerden aangemoedigd over hun delict te praten en worden zij bewust gemaakt van de gevolgen die hun delict hebben gehad voor omstanders. Het doel is gedetineerden verantwoordelijkheid te laten nemen voor hun daden.

Van de veertien compagnons die iets gevraagd is over de SOS-cursus, hebben dertien compagnons de SOS-cursus gedaan. Eén compagnon heeft de cursus nog niet gevolgd, om dat hij nog niet lang genoeg op de afdeling zit. Over het algemeen zijn de ervaringen met de SOS-cursus positief. Compagnons geven aan het fijn te vinden dat zij een spiegel voorgehouden krijgen. De confrontatie met hun daden en de gevolgen die dit heeft gehad zorgt voor eye openers, zeggen zij. De dingen waar de compagnons iets aan hebben gehad zijn de verhalen van slachtoffers, de inzichten in de gevolgen van je daden en het anders kijken naar familie, aldus de compagnons. Toch zijn er vier compagnons die niet enthousiast zijn over de SOS-cursus. Eén geeft aan dat hij er niet veel van geleerd heeft en de ander geeft aan de SOS-cursus puur gedaan te hebben omdat hij de stijds in voorarrest zat en hoorde dat het voor zijn proces slim was om te doen.

De SOS-cursus wordt dus inderdaad gegeven op De Compagnie. Oorspronkelijk zou de cursus drie keer per jaar aan de hele groep worden gegeven. Dit is aangepast omdat dit als gevolg had dat compagnons dezelfde cursus meerdere malen zouden moeten volgen. Compagnons volgen de cursus nu één keer tijdens hun verblijf op De Compagnie.

Skype

De Skype-ruimte biedt privacy in het contact dat compagnons met hun familie hebben, maar moet volgens het projectplan ook toegankelijk zijn voor PIW'ers in verband met het kunnen houden van toezicht. De compagnons mogen ongeveer twintig minuten per keer Skypen om zo het contact met familie en relaties te kunnen onderhouden.

'Skype is de top van de top', 'UNIEK' en 'een verlengstuk van wat buiten gebeurt' zijn de woorden waarmee compagnons Skype omschrijven. Vrijwel alle compagnons geven dan ook aan van ieder Skype-moment gebruik te maken. Waarom Skype zo top is? Je kan iemand zien, je hond thuis zien rondbanieren, iemand spreken ondanks onregelmatige werktijden of verre afstanden, je blijft up-to-date en het maakt minder depressief. Eén compagnon geeft aan de apparatuur niet nodig te hebben, een andere compagnon geeft juist aan dat Skype handig is om dat het beltegoed bespaart.

De compagnons hebben op De Compagnie toegang tot twee tablets waarop Skype is geïnstalleerd. Deze tablets staan zowel boven als beneden in een cel die leeg is gehaald. De cel moet geopend worden door een PIW'er. In eerste instantie was het de bedoeling dat er Skype boxen werden gebouwd. Toen de bovenverdieping erbij kwam wilden compagnons echter niet met z'n tweeën in één ruimte Skypen. Daarom heeft Gevangenzorg Nederland ervoor gekozen over te gaan naar de twee Skype-cellen. De projectleider van Gevangenzorg Nederland geeft aan weinig zicht te hebben op de compagnons die Skypen, en niet precies te weten met wie de

compagnons Skypen. Hoewel compagnons op de benedenverdieping 20 minuten per keer Skypen, kan de bovenverdieping langer Skypen omdat zij minder compagnons op de verdieping hebben.

Bezoek op de afdeling

In de planbeschrijving staat dat compagnons pas bezoek op de afdeling mogen ontvangen als zij ten minste twee maanden op De Compagnie zitten. Daarna mag de compagnon eens in de maand bezoek dat op zijn bezoekerslijst staat op de afdeling ontvangen.

De lijst met bezoekers is van twintig personen, naar acht en vervolgens naar vier personen gegaan. Volgens de PIW'ers was de reden van deze wijziging in het aantal toegestane bezoekers dat er ex-gedetineerden op de afdeling kwamen. Hier hadden PIW'ers geen goed gevoel bij. Volgens Gevangenzorg Nederland is dit een belangrijke reden dat bezoek op de afdeling beperkt moet blijven tot de eerstegraadsrelaties. Er kan alleen bezoek op de afdeling worden ontvangen als er vrijwilligers aanwezig zijn. Dit komt omdat de vrijwilligers het bezoek ophalen bij de ingang en hen via de luchtplaats naar De Compagnie begeleidt. Er is een aparte ruimte beschikbaar op De Compagnie waar het bezoek ontvangen kan worden, maar het bezoek mag ook de rest van De Compagnie even zien. Het komt dus voor dat er in een skinderen rondrennen op de afdeling, of dat er pannenkoeken gebakken worden voor hen. Het bezoek mag 1.5 uur op de afdeling zijn.

De compagnons zijn positief over het ontvangen van bezoek op de afdeling. De meeste compagnons maken hier dan ook graag elke maand gebruik van. Drie compagnons doen dit niet, omdat vrienden/familie ver weg wonen of omdat zij hun vrienden/familie daar niet mee willen belasten omdat zij niet willen dat hun vrienden/familie in een gevangenis moeten komen. Ook geven zij aan dat ze hun vrienden/familie ook liever niet op de reguliere afdelingen op bezoek lieten komen, omdat je daar niet rustig kunt praten, omdat andere gedetineerden hun bezoek onprettig laten voelen of omdat hun bezoek niet op de bezoekmomenten beschikbaar was.

De compagnons moeten inderdaad minstens twee maanden op De Compagnie zitten voordat zij bezoek op de afdeling mogen ontvangen. Ook is er, zoals in het projectplan staat beschreven, een speciaal ingerichte bezoekersruimte. Enkel is in de loop van de tijd het aantal, dat de compagnon per bezoek mag ontvangen, aangepast.

Vrijwilligers

Volgens het projectplan krijgt iedere compagnon een buddy toegewezen. Op maandag tot en met donderdag zijn er vanaf ongeveer 16:00 uur tot 's avonds 21:30 uur vrijwilligers aanwezig. De vrijwilligers eten mee en voeren gedurende de tijd dat ze aanwezig zijn gesprekken met de compagnons. Ook nemen de vrijwilligers de SOS-cursus af, spelen zij spelletjes met de compagnons (poolen, tafeltennis, schaken etc.) of lopen ze rondjes met elkaar op de luchtplaats. Een vrijwilliger is eens in de twee weken aanwezig, en het verschilt per avond hoeveel vrijwilligers er aanwezig zijn. Meestal zijn het er ongeveer vier. De vrijwilligers schrijven na hun avond op De Compagnie een verslag dat naar een collega op het kantoor van Gevangenzorg Nederland wordt gestuurd. Dit is bedoeld om de vrijwilligers te ondersteunen en te coachen. Ook wordt er eens per maand een mail gestuurd naar de vrijwilligers. In deze mail staat bijvoorbeeld welke compagnons er weggaan of bijkomen en of er nog dingen zijn voorgevallen.

De vrijwilligers vinden het over het algemeen fijn om op De Compagnie te zijn. Als positieve punten noemen zij de goede sfeer tussen gedetineerden, personeel en vrijwilligers, en dat zij een klik ervaren met hun buddy. Hun taken op De Compagnie worden omschreven als praten, luisteren, er voor iemand zijn, meedenken, adviseren en ook open zijn over eigen ervaringen en gedachten.

De compagnons zijn erg te spreken over de aanwezigheid van de vrijwilligers. Het wordt gewaardeerd dat de vrijwilligers tijd vrij maken voor hen en dat de vrijwilligers 'buiten een beetje naar binnen brengen', aldus meerdere compagnons. De compagnons omschrijven de bezigheden van de vrijwilligers als een praatje houden, tips geven, helpen (ook met zaken buiten) en ervoor zijn, wat overeenkomt met de taken die de vrijwilligers noemen. Op de vraag waarom ze de aanwezigheid van de vrijwilligers als aangenaam ervaren, worden wisselende antwoorden gegeven. Vijf compagnons zeggen het erg aangenaam te vinden omdat je met de vrijwilligers andere gesprekken kan hebben dan met medegedetineerden of met PIW'ers. De vrijwilligers hebben levenservaring die ze kunnen delen en nemen de tijd voor je. Anderen vinden dat het van de individuele vrijwilliger afhangt of ze iets bijdragen. Met sommige vrijwilligers kun je fijne, ongedwongen gesprekken voeren, met anderen niet. Drie compagnons geven aan dat de vrijwilligers graag het geloof willen overdragen. Zij vertellen dat alle gesprekken die je met de vrijwilligers hebt, uiteindelijk eindigen met het geloof en dat zij daardoor soms geen zin meer hebben met de vrijwilligers te praten.

De compagnons zijn allemaal gekoppeld aan een persoonlijke vrijwilliger, hun buddy. In het begin was er nog geen sprake van het buddy-systeem. De compagnons die er vanaf het begin zaten, kregen dus pas later een buddy toegewezen. Het moment waarop de compagnons een buddy krijgen verschilt: sommige compagnons hebben het over een paar dagen na hun aankomst op De Compagnie, anderen over drie weken. De koppeling aan de buddy wordt als aangenaam ervaren. Je kunt privépraatjes met ze maken, ze geven tips en horen de compagnons aan als het nodig is. Eén compagnon heeft een negatieve ervaring met zijn buddy en geeft aan zich niet serieus genomen te voelen door zijn buddy. De rest zegt juist te veranderen of rustiger te worden door hun buddy.

Aan de vrijwilligers is gevraagd wat zij de bepalende elementen vinden van De Compagnie. Hierop komen veel verschillende antwoorden. Het element dat het meest wordt genoemd door de vrijwilligers is het samenleven in een groep en daarmee het vormen van een kleine samenleving. Acht vrijwilligers benoemen dat het verblijf op De Compagnie het gedrag van de gedetineerde kan veranderen en wat tot een breuk kan leiden met zijn criminele carrière. Vrijwilligers geven aan dat hun aanwezigheid een positieve energie binnen brengt. Ook vinden de vrijwilligers de begeleiding naar buiten bepalend voor het succes van De Compagnie. Vijf vrijwilligers noemen het belang van Skype.

Concluderend kan er gesteld worden dat elke compagnon inderdaad gekoppeld wordt aan een buddy gedurende zijn tijd op De Compagnie.

4.2 Gerealiseerde doelgroep

4.2.1 Compagnons

Zoals beschreven in paragraaf 3.3 hanteert Gevangen en zorg Nederland enkele harde en zachte criteria bij het toelaten van compagnons. In het begin van De Compagnie werden er vooral compagnons toegelaten tot De Compagnie die een aanzienlijke kans op werk en huisvesting hadden na detentie, om zo een stabiele groep te creëren. Later werd besloten compagnons toe te laten die minder kans hadden op huisvesting na detentie. Het belangrijkste is dat een compagnon gemotiveerd is.

De Compagnie beoogt gedetineerden toe te laten tot De Compagnie als zij in een plusregime zitten. Om in een plusregime te komen is het nodig om schone urinecontroles te hebben, dus om drugsvrij te zijn. Er is in dit onderzoek niet specifiek gevraagd of elke compagnon ook daadwerkelijk op een plusregime zat toen hij werd toegelaten tot De Compagnie, maar wij hebben geen reden om aan te nemen dat hier veel van afgeweken is. Wel hoorden we dat er één compagnon naar De Compagnie mocht terwijl hij 'op rood zat', oftewel in een basisregime, vermoedelijk om de lege plek op De Compagnie op te vullen. Wij hebben echter niet

gecontroleerd of dit klopt. De PIW'ers geven aan dat alle urinecontroles van de compagnons schoon zijn. Toch zijn er gevallen bekend waarin compagnons zijn teruggeplaatst van de afdeling af omdat zij gebloed hadden.

We hebben geen afwijkingen gehoord met betrekking tot de criteria: 'Nederlandse nationaliteit of in bezit van een verblijfsvergunning.' Alle compagnons op De Compagnie spreken voldoende Nederlands om met elkaar te communiceren. Het strafrestant van de gedetineerden om toegelaten te worden tot De Compagnie is echter wel veranderd van 9 tot 18 maanden naar 3 tot 36 maanden. Volgens Gevangenzorg Nederland is dit om dat de vijver van gedetineerden anders te klein is om De Compagnie volledig te vullen. Toch wordt er wel betwist door zowel Gevangenzorg Nederland, als door de compagnons en de directie van de PI Krimpen of drie maanden niet te kort is om op De Compagnie te verblijven om iets te kunnen betekenen voor de compagnons.

De compagnons hebben verschillende beweegredenen om deel te nemen aan De Compagnie. De meest genoemde redenen zijn: begeleiding met het weer oppakken van mijn leven, weer aan het werk willen en de rust hebben om tijdaan nuttige dingen zoals een studie te besteden. Daarnaast vinden compagnons het belangrijk goed contact te onderhouden met familie, zeker met kinderen, en is dat ook een van de voornaamste redenen dat compagnons naar De Compagnie toe wilden. Andere redenen zijn dat ze aan hun familie kunnen laten zien dat ze serieus zijn, dat ze met andere jongens in aanraking komen dan op de reguliere afdelingen en dat het avondeten wordt gesponsord. Ex-compagnons gaven de volgende redenen aan als motivatie om deel te nemen aan De Compagnie: aan toekomst werken, de thuissituatie bevorderen, behoefte aan positieve mensen om mee heen en een stapje dichterbij de buitenwereld staan. Drie ex-compagnons gaven aan voor De Compagnie gekozen te hebben voor de vrijheden. De redenen van de compagnons om naar De Compagnie te gaan, zijn verschillend. Mogelijk betekent dit dat niet elke compagnon deelneemt aan De Compagnie om te werken aan arbeidsre-integratie. Het beeld dat wij hier uit gevormd hebben is dat compagnons niet alleen kiezen voor hun toekomst als zij naar De Compagnie gaan, maar ook voor een draaglijkere detentietijd.

De compagnons en ex-compagnons hebben op verschillende manieren over het bestaan van De Compagnie gehoord. De meesten zaten ofwel al in PI Krimpen, of hoorden het van andere medege-detineerden. Drie (ex-)compagnons hebben De Compagnie aangeraden gekregen van bewaarders of de dominee. Twee compagnons hadden De Compagnie opgezocht op internet. Eén compagnon hoorde van De Compagnie via Gevangenzorg Nederland op het politiebureau toen hij was gearresteerd. Alle compagnons hebben eerst een motivatiebrief geschreven alvorens zij mochten solliciteren. De sollicitatie werd afgewomen door de projectleider van Gevangenzorg Nederland samen met één van de arbeidsbemiddelaars. Het sollicitatiegesprek vindt niet altijd in de PI Krimpen plaats, de projectleider en arbeidsbemiddelaar waren ook bereid daarvoor naar andere PI's af te reizen om geïnteresseerde gedetineerden te spreken. In het sollicitatiegesprek werd gevraagd naar hun motivatie, het delict waar ze voor veroordeeld zijn, in hoeverre iemand aan een baan geholpen kan worden, of iemand groepsgeschikt is en of iemand aan zijn toekomst wil werken. De compagnons geven aan verschillend wachttijden gehad te hebben voordat ze op De Compagnie terecht kwamen. Dit verschilt van twee weken tot drie maanden.

4.2.2 Vrijwilligers

Aan de projectleider, arbeidsbemiddelaar en directeur van Gevangenzorg Nederland en aan de vrijwilligers van Gevangenzorg Nederland is gevraagd hoe vrijwilligers worden toegelaten tot De Compagnie. De projectleider geeft aan dat vrijwilligers sowieso trainingen krijgen als ze ervoor kiezen vrijwilliger te worden bij Gevangenzorg Nederland. Verder worden de vrijwilligers door middel van meeloopavonden op De Compagnie opgeleid, daarna krijgen ze twee trainingssavonden. De directeur van Gevangenzorg Nederland bevestigt dit. Naast de

basistrainingen geeft Gevangenzorg Nederland nog andere trainingsbijeenkomsten en wordt er veel tijd besteedaan de vrijwilligers op hun gemak stellen, aan hoe ze met gedetineerden om moeten gaan, aan afstand en nabijheid en wat wel en niet kan.

De vrijwilligers zelf geven aan verschillende beweegredenen te hebben om deel te nemen als vrijwilliger aan De Compagnie. Dertien vrijwilligers geven aan dit te doen vanuit een Bijbelse opdracht/ vanuit een Christelijke invalshoek. Zeven vrijwilligers geven als beweegredenen aan de betrokkenheid en belangstelling voor de naasten, vijf voor het nemen van maatschappelijke verantwoordelijk, vier vrijwilligers vinden het gewoon leuk om te doen en drie vrijwilligers om met een andere doelgroep aan de slag te gaan. De vrijwilligers is ook gevraagd hoe ze geselecteerd zijn als vrijwilliger door Gevangenzorg Nederland. Dit beeld is wisselend: de ene vrijwilliger heeft zelf gesolliciteerd, de andere is daarvoor uitgenodigd en sommigen waren al vrijwilliger bij Gevangenzorg Nederland voordat De Compagnie werd opgericht. Ook is aan de vrijwilligers gevraagd hoe ze zijn opgeleid tot vrijwilliger. De standaard opleidingen van Gevangenzorg Nederland komen inderdaad bij alle twintig vrijwilligers terug, daarnaast geven ze aan ook verdere trainingsbijeenkomsten en trainingen op de afdeling te hebben gehad. Zeventien vrijwilligers voelen zich voldoende opgeleid om hun taken uit te voeren op De Compagnie. Zij geven aan dat je Gevangenzorg Nederland goed kan bereiken voor contact met deskundigen, dat er goede trainingen worden gegeven en dat Gevangenzorg Nederland feedback verschaft. De overige drie vrijwilligers geven aan zich soms wel en soms niet voldoende opgeleid te voelen. Redenen die zij geven zijn dat het soms spannend is om op de afdeling te zijn, dat er soms tekortkomingen zijn op sociaal-maatschappelijk vlak en dat niet elke avond soepel verloopt.

4.2.3 Personeel en verantwoordelijkheidsverdeling

Het personeel is geselecteerd door het afdelingshoofd van afdeling A, B en van de betreffende afdeling De Compagnie (J). Dit heeft hij gedaan op basis van de interesses van de PIW'ers. In het begin was het moeilijk het personeel op de juiste positie te krijgen, omdat er geen extra uren waren voor personeel op De Compagnie. Dat wil zeggen dat het personeel van afdeling A en B ook naar afdeling J moest zonder daar extra personeel voor te krijgen. Andere afdelingen waren daar in het begin dus niet blij mee. Er is gaandeweg geprobeerd een vaste club PIW'ers te creëren die werkzaam zijn op De Compagnie. Om dat twee van de vijf vaste PIW'ers langdurig ziek zijn, komt het regelmatig voor dat er PIW'ers van andere afdelingen aanwezig zijn op De Compagnie. Compagnons vinden dit niet altijd prettig, om dat andere PIW'ers hun net zo behandelen als gedetineerden op de reguliere afdeling. Dat wil zeggen dat compagnons dan bijvoorbeeld wel eens de hele dag op de afdeling zitten, omdat andere PIW'ers de compagnons geen toestemming geven om te luchten zoals de vaste PIW'ers dat wel gedurende de dag doen. Ook komt het wel eens voor dat er geen enkele PIW'er aanwezig is op De Compagnie.

De PIW'ers zelf geven aan dat zij naar De Compagnie zijn gegaan omdat De Compagnie beter aansloot bij de sociale opleiding die zij hebben gevolgd of omdat ze toe waren aan iets nieuws. Zij ervaren hun werkzaamheden op De Compagnie dan ook als positief. Ze kunnen ten opzichte van de reguliere afdelingen meer werken in groepsverband, ze hebben meer tijd voor de compagnons en staan dichterbij hen. Zij geven zelf aan dat personeel niet geschikt is om op De Compagnie te werken als ze niet het oude gevangenisregime los kunnen laten en de compagnons meer tegemoet willen komen dan ze bij andere gedetineerden doen.

4.3 Regie en verantwoordelijkheden

Volgens het projectplan blijft de regie in handen van Justitie en dus heeft de PI Krimpen het laatste woord voor wat betreft de uiteindelijke beslissingen die worden gemaakt. Uit de interviews komt naar voren dat de communicatie tussen de PI en Gevangenzorg Nederland niet altijd even soepel is verlopen. Het blijft daarin soms zoeken naar een balans tussen de regelingen die de PI's (in Nederland) hanteren en tussen de wensen van Gevangenzorg

Nederland. Een voorbeeld hiervan is dat Gevangenzorg Nederland een bijbelcursus wilde geven maar dit schuurde tegen de wensen van de PI in om dat ze daar de geestelijke verzorging voor hebben. De directeur van Gevangenzorg Nederland vertelt dat zingeving in Nederland altijd een gevoelig punt blijft.

4.4 Opleiding/Informatie vrijwilligers en personeel

Het afdeling hoofd van De Compagnie geeft aan dat PIW'ers op De Compagnie geen extra opleidingen hebben gehad. Hij vertelt dat de PIW'ers die geschikt waren om op De Compagnie werkzaam te zijn, waarschijnlijk al een andere insteek in hun werk hadden. De PIW'ers zelf geven aan dat zij zijn gaan werken op De Compagnie vanuit hun persoonlijke interesse. In het begin was het voor de PIW'ers even wennen dat er vrijwilligers op de afdeling waren. PIW'ers waren bang dat de vrijwilligers de taken van het personeel zouden overnemen. Dit bleek mee te vallen, omdat PIW'ers een hele andere taak op de afdeling vervullen dan de vrijwilligers: De PIW'ers zijn er met het voornaamste doel de veiligheid te bewaren. Bovendien ervaren de PIW'ers het als positief dat zij veel meer tijd hebben om met de compagnons in gesprek te gaan. Die tijd hebben de PIW'ers omdat de compagnons meer zelfstandig zijn en om dat er geen opstootjes zijn op De Compagnie.

De vrijwilligers zijn zoals hiervoor beschreven opgeleid door Gevangenzorg Nederland door middel van een standaardopleiding en opleiding op de afdeling De Compagnie. Ook hebben zij veiligheidstrainingen gehad op De Compagnie omdat de vrijwilligers een pieper en sleutels bij zich dragen. Zo weten zij wat voor types alarm er zijn, waar de brandblussers staan en hoe je een noodnummer kunt bellen. Ook worden zij opgeleid in 'afstand en nabijheid' omdat het belangrijk is hier een goede balans in te vinden in het contact met gedetineerden. Vrijwilligers worden vanuit Gevangenzorg gecoacht om goede werk te kunnen doen als vrijwilliger op De Compagnie.

4.5 Andere opvallende zaken

Bij het opstarten van De Compagnie ging de samenwerking tussen de vrijwilligers en de compagnons erg stroef. De SOS-cursus werd als niet-waardevol gezien door de compagnons. Er is daarom voor gekozen dergelijke cursussen en samenwerkingen met de vrijwilligers verplicht te stellen, maar ook om de SOS-cursus individueel te gaan geven in plaats van in groepsverband omdat het voor compagnons moeilijk is om zich kwetsbaar op te stellen in aanwezigheid van de groep terwijl men ook constant met die groep op de afdeling is. De verplichtingen die behoren bij het leven op De Compagnie, zoals de SOS-cursus en het contact met je buddy, zijn vanaf dat moment ook genoemd in de sollicitatieprocedure zodat elke nieuwe compagnon op de hoogte is van de verplichtingen die bij het leven op De Compagnie horen.

Op het moment dat De Compagnie werd opgestart was de verwachting dat de Zeer Beperkt Beveiligde Inrichtingen (ZBBI's) zouden worden afgeschaft. Er werd daarom geen rekening gehouden met een eventuele samenwerking tussen ZBBI's en De Compagnie om dat compagnons zonder het bestaan van ZBBI's direct naar de vrije samenleving zouden uitstromen. Het doel van De Compagnie is echter dat compagnons De Compagnie verlaten met werk, ook als de compagnons niet uitstromen naar de vrije samenleving maar moeten doorfaseren naar bijvoorbeeld een ZBBI. Toen eenmaal bleek dat de ZBBI's toch niet werden afgeschaft, is er alsnog contact gezocht met de ZBBI's om afspraken te maken over de werkwijze. Op die manier kan De Compagnie de compagnons ook voorzien van werk als zij niet naar de vrije samenleving uitstromen maar naar een ZBBI.

De Compagnie haalt de geschikte gedetineerden weg van andere afdelingen, wat mogelijk voor onrust kan zorgen op die afdelingen. Gevangenzorg Nederland en de PIW'ers die werkzaam zijn op De Compagnie geven aan dat dit als onprettig wordt ervaren door de PIW'ers op de reguliere afdeling.

4.6 Conclusie

Concluderend kan worden gesteld dat de uitvoering grotendeels is verlopen zoals dat beschreven stond in het projectplan. Er zijn enkele aanpassingen zijn geweest. Sommige van deze aanpassingen zijn ontstaan uit noodzaak of door praktische omstandigheden, zoals het veranderen van het aantal dagen arbeid. Andere aanpassingen zijn gedaan omdat een andere manier efficiënter bleek, zoals het verplaatsen van de Skype-faciliteit van één ruimte naar twee cellen met tablets, het aanpassen van het aantal toegestane bezoekers op de bezoekerslijst en niet meer in groepsverband aanbieden van de SOS-cursus. Daarnaast blijkt er in positieve zin meer tijd voor onderwijs te zijn dan werd beoogd. Wel blijkt het in de praktijk lastig te zijn de thema-avonden op een zinvolle manier vorm te geven, waardoor de betrokkenheid van nuit compagnons beperkt blijft. Deze aanpassingen zijn niet van wezenlijke invloed geweest op het projectplan.

Hoofdstuk 5: Effectevaluatie

Door middel van de effectevaluatie wordt getracht een antwoord te geven op de volgende deelvraag: Wat zijn de resultaten van de Compagnie in termen van de bijdragen aan het leefklimaat, succesvolle terugkeer en het werkklimaat?

5.1 Leefklimaat

Volgens de literatuur zijn autonomie, contacten tussen personeel en gedetineerden, contacten met familie en de buitenwereld, veiligheid, een zinvolle dagbesteding (met het oog op een terugkeer in de samenleving) en fysiek welbevinden leefklimaatfactoren. Deze factoren zijn besproken met de (ex-)compagnons, met Gevangen en Zorg Nederland, de directie van PI Krimpen en zijn vergeleken met de gedetineerden survey uit 2017 (bijlage 1). Wat betreft de gedetineerden survey is het van belang om op te merken dat deze al begin 2017 is afgenomen. Op dat moment was de Compagnie nog volop in ontwikkeling. Mogelijk zouden de scores op de survey op dit moment anders uitpakken.

5.1.1 Autonomie

De compagnons geven aan een gevoel van autonomie te hebben door hun loopplaat, waarmee zij zich iets vrijer kunnen bewegen dan de reguliere gedetineerden dat kunnen. Aan de ene kant vinden de compagnons dat deze extra vrijheid bij De Compagnie hoort: je hoort tenslotte zelf naar je werk te kunnen lopen als je zelfstandig moet zijn. Compagnons zeggen ook dat het iets is wat bij het geven van verantwoordelijkheden hoort. Opvallend is dat compagnons de bewegingsvrijheid een verworven recht lijken te zijn gaan vinden, iets dat – meer dan een door hun verworven privilege – ook 'gewoon praktisch is voor de bewaarders', aldus meerdere compagnons. In de gedetineerden survey scoort autonomie/zelfstandigheid een 3.8 op De Compagnie terwijl het gemiddelde van de PI Krimpen een 2.8 scoort. Dit bevestigt de verhoogde mate van autonomie die compagnons in de gesprekken zeggen te ervaren.

5.1.2 Contacten tussen personeel en gedetineerden

De omgang met medewerkers krijgt op De Compagnie in de gedetineerden survey een 3.8 ten opzichte van een 3.2 op de reguliere afdelingen. Dit verschil is terug te halen uit de interviews met de compagnons. Over het algemeen geven zij aan dat er inderdaad een verschil is tussen het contact met personeel op De Compagnie ten opzichte van op de reguliere afdelingen. Het contact wordt beschreven als gemoedelijker, persoonlijker, meegaander en meer open. Bovendien ervaren de compagnons de personeelsleden op De Compagnie als bereidwilliger dan personeel op andere afdelingen, mede doordat zij het gevoel hebben dat personeel meer tijd voor hen heeft. Drie compagnons benoemen het feit dat personeel je op deze afdeling aanspreekt met je voornaam als pluspunt. Eén compagnon geeft aan geen verschil in de behandeling vanuit het personeel te ervaren ten opzichte van de reguliere afdelingen. Drie compagnons geven aan dat ze sowieso nooit problemen hebben ervaren met het personeel, en dus geen verschil merken tussen het personeel op De Compagnie en het personeel op andere afdelingen. De omgang en het contact met PIW'ers hangt volgens vijf compagnons af van het moment en van je eigen opstelling. Ook verschilt het contact per PIW'er, aldus enkele compagnons. Drie compagnons geven aan totaal geen vertrouwen te hebben in PIW'ers. Eén van deze drie compagnons benoemt dan ook: 'blauw is blauw, die kun je niet vertrouwen.'

Er is ook aan de compagnons gevraagd of zij het contact met PIW'ers die niet op De Compagnie werkzaam zijn anders ervaren nu zij op De Compagnie verblijven. De meeste compagnons geven aan dat dit zij geen verschil ervaren. Een klein deel (drie van de veertien compagnons) geeft echter aan dat PIW'ers van andere afdelingen raar tegen je doen, om dat je van De Compagnie bent. Zij tonen afgunst en noemen de Compagnie 'De Bel-Compagnie' omdat er in het begin van De Compagnie een telefoon is gevonden, en/of om dat andere PIW'ers beweren dat De

Compagnie een doorgeefluik is van onder andere telefoontjes naar de rest van de gevangenis. Eén compagnon geeft aan anders behandeld te worden door PIW'ers omwille van zijn huidskleur, hij heeft dit ook gemerkt toen hij net op De Compagnie kwam want hij geeft aan dat zijn cel toen vaker werd geïnspecteerd dan in de andere cellen.

Terugkijkend op hun verblijf op de Compagnie zeggen de ex-compagnons het volgende over de omgang met de PIW'ers. De ene vindt hun behandeling prima, de ander vindt dat het van de PIW'er afhangt, en de laatste vindt dat er weer geen verschil te merken is in de behandeling van de PIW'ers op de regulier en op De Compagnie. Twee ex-compagnons vinden dat de PIW'ers op De Compagnie je volwassener behandelen dan PIW'ers op reguliere afdelingen. Eén compagnon noemt de PIW'ers 'top' mits ze niet worden afgewisseld voor niet-vaste Compagnie PIW'ers.

5.1.3 Contacten met familie en de buitenwereld

De compagnons geven aan dat Skype een middel is ter voorbereiding op een leven na detentie, omdat je een closer band opbouwt met familie en vrienden, minder problemen in relaties hebt met familie en vrienden en (klein)kinderen kunt zien die anders niet op bezoek hadden kunnen komen. Eén compagnon beschrijft bijvoorbeeld hoe het is om zijn familie gewoon thuis aan de ontbijttafel via Skype te zien in plaats van zenuwachtig in de bezoekerszaal: 'alsof je gewoon weer op zondagochtend even bij hen hoort.' Ook zijn dit momenten waarop andere gesprekken tot stand komen dan in de bezoekerszaal of via de telefoon, omdat je elkaar kunt zien en op die manier emoties kunt aflezen van elkaars gezicht. Skype is een middel dat de compagnons in staat stelt hun familie en vrienden te zien met verjaardagen, met kerst en met nieuwjaar. De compagnons kunnen bij het leven van hun relaties betrokken worden, (klein)kinderen zien opgroeien, de hond zien rondrennen en veranderingen thuis met eigen ogen waarnemen.

De compagnons geven aan dat bezoek op de afdeling, net zoals Skype, iets is wat relaties met familie/vrienden ten goede komt. Ze noemen het dan ook waardevol, een mogelijkheid om wederzijds begrip te creëren en een moment waarop je 'weer even vader kan voelen.' Het belangrijkste aan bezoek op de afdeling is dat vooral de familie/vrienden kunnen zien hoe en met wie je leeft, omdat dit hun rust geeft. Ook geeft bezoek op de afdeling ruimte om dingen rustig uit te kunnen praten. Bezoek tijdens detentie krijgt een 3.2 op De Compagnie in de gedetineerden survey, en het contact tijdens detentie een 3.3, terwijl beide op de reguliere afdelingen een 2.9 krijgen in de PI Krimpen. Aan de hand van de interviews werd verwacht dat het verschil van het ontvangen van bezoek tijdens detentie tussen de reguliere afdelingen en De Compagnie groter zou zijn, omdat de compagnons één keer per maand bezoek mag ontvangen op de afdelingen dit als waardevol uit de interviews komt. Hoewel het verschil uit de gedetineerden survey klein is, scoren bezoek tijdens detentie en contact tijdens detentie wel hoger op De Compagnie dan op de reguliere afdelingen.

Aan de ex-compagnons is gevraagd of De Compagnie iets heeft bijgedragen aan de relaties met vrienden en familie. Twee ex-compagnons geven aan dat dit niet het geval is. Vier ex-compagnons geven aan dat dit 'natuurlijk wel het geval is', aangezien het altijd bevorderlijk is om iemand vaker te kunnen zien en spreken. Eén compagnon geeft aan niet goed te weten hoe zijn relaties er anders hadden uitgezien maar dat het sowieso goed is geweest om relaties beter in stand te houden. Daarnaast wordt ook aangegeven dat het onderhouden van je relaties erg goed werkt voor je eigen gemoedstoestand.

5.1.4 Veiligheid

Op De Compagnie is het nooit nodig geweest om alarm te slaan. Aan elf compagnons is gevraagd of zij zich veiliger voelen op De Compagnie dan op de reguliere afdelingen. Acht van de elf geven aan geen verschil te merken in de mate waarin zij zich veilig voelen, terwijl drie volmondig 'ja natuurlijk' antwoorden op deze vraag. Redenen om zich op De Compagnie veiliger te voelen zijn volgens de compagnons omdat 'het rustiger is op deze afdeling', omdat 'er een andere

mentaliteit heerst', omdat 'je niet bang hoeft te zijn voor een mes in je rug' en omdat 'mensen weten wat ze anders kunnen verliezen.' Een compagnon geeft aan '100% alert te zijn geweest op de reguliere afdelingen en maar 20% alert te zijn op De Compagnie.' De overige acht compagnons geven aan dat veiligheid iets is wat je zelf in handen hebt en dat het overal in de gevangenis even veilig is. De veiligheid scoort op De Compagnie in de gedetineerden survey een 4.2 ten opzichte van een 4 op de reguliere afdelingen. Aangezien veiligheid blijkbaar iets is wat al hoog scoort in het gevangeniswezen en in de PI Krimpen, kan De Compagnie zich op dit gebied niet echt onderscheiden.

Toch geeft de plaatsvervangend directeur van de PI Krimpen wel aan dat er bepaalde aspecten zijn op De Compagnie die de veiligheid van De Compagnie in gevaar brengen. Als het gaat om bezoek op de afdeling, is De Compagnie hier een 'gemakkelijke smokkelroute' voor het binnen- en rondbrengen van verboden goederen binnen de gevangenis, zoals mobieltjes, drugs, of in het ergste geval wapens. Hoewel in het begin van De Compagnie wel eens een mobieltje is gevonden en over de muur is gegooid, is er geen bewijs dat de telefoons of drugs in de gevangenis daadwerkelijk binnenkomt bij De Compagnie.

5.1.5 Zinvolle dagbesteding

Zinvolle dagbesteding scoort in de gedetineerden survey van 2017 een 3.9 op De Compagnie, wat hoger is dan de 3.1 op de gemiddelde afdeling voor wat betreft activiteiten. De dagbesteding scoort een 3.3 ten opzichte van een 2.4 op de reguliere afdeling. In de gedetineerden survey zijn vragen over zinvolle dagbesteding gericht op het hebben van een interessant en afwisselend dagprogramma, op het leren van nuttige vaardigheden dankzij die activiteiten en aan het genoeg te doen hebben in de inrichting. Aangezien het aanbod van activiteiten binnen De Compagnie breder is dan het aanbod op reguliere afdelingen, en is gericht op ontwikkelen van de compagnon, kan dat verklaren waarom de score op De Compagnie inderdaad positiever is ten opzichte van de reguliere afdelingen. Uit de interviews met de compagnons is terug te halen waarom zij hun dagbesteding anders waarderen dan gedetineerden op reguliere afdelingen. Allereerst kunnen de compagnons zelfstandig wakker worden en hebben ze 'ruimere openingstijden'. Door de week betekent dit dat ze kunnen recreëren tot 21:30 uur; van vrijdag tot en met zondag moeten ze net zoals op de reguliere afdelingen om 17:00 uur op cel. Dit betekent dat de compagnons door de week vooral bezig zijn met sport, Skype, bezoek op de afdeling en onderwijs zoals eerder beschreven. Daarnaast is de kookploeg een groot deel van de dag bezig met het voorbereiden en koken van het avondeten. Ook kunnen de compagnons vrij luchten. De belangrijkste dagbesteding op De Compagnie is arbeid. De cursussen, thema-avonden en ondernemersochtenden zijn factoren die hieraan bijdragen.

Aan negen compagnons is gevraagd of hun huidige arbeid afwijkt van de arbeid die zij verrichtten op de reguliere afdeling. Zes van de negen geven aan dat de arbeid voor hun niet is veranderd. Aan tien compagnons is gevraagd of de arbeid op De Compagnie aansluit bij de plannen die zij hebben voor hun toekomst na detentie. Zeven van de tien gaven aan in de toekomst niets met het soort arbeid dat zij tijdens detentie verrichtten, te gaan doen.

5.1.6 Fysiek welbevinden

Aan de compagnons is gevraagd of zij zich ook daadwerkelijk beter voelen op De Compagnie dan dat zij deden op de reguliere afdelingen. De compagnons geven eigenlijk allemaal aan dat dit het geval is. Over het algemeen is er meer rust, kun je beter slapen en voelen de compagnons zich gezonder omdat ze meer naar buiten kunnen, gezonder eten en meer tijd hebben om dingen te doen. Daarnaast 'kun je hier meer jezelf zijn zonder op je hoede te hoeven zijn dat er iets gebeurt' en heerst er saamhorigheid waardoor de compagnons minder snel geïrriteerd raken. Twee compagnons geven aan dat dit ook resulteert in minder medicatiegebruik op de afdeling, maar één compagnon geeft aan dat hij vindt dat er nog veel medicatie wordt gebruikt op De Compagnie. De plaatsvervangend directeur van PI Krimpen geeft echter aan dat het medicatiegebruik van de compagnons vrijwel nihil is ten opzichte van de reguliere afdelingen.

Eén van de gesproken PIW'ers schat dat er 70% minder medicatiegebruik is op De Compagnie ten opzichte van de reguliere afdeling. Eén compagnon geeft aan de rust en het samenleven fijn te vinden, maar dat daardoor incidenten als (het vermoeden van) de aanwezigheid van een mobieltje op de afdeling wel meteen heel veel onrust en wantrouwen in de groep brengt.

Dat de compagnons beter slapen dan op de reguliere afdeling wordt bevestigd door de gedetineerden survey (2017) waarop De Compagnie gemiddeld een 3.8 en het gemiddelde van PI Krimpen een 2.8 is. Ook het eten scoort op De Compagnie met een 3.9 veel hoger dan het gemiddelde van PI Krimpen, een 1.7. Dat sluit aan bij de resultaten op het item zelf koken: De Compagnie scoort een 4.4 terwijl de gevangenis een 3.5 scoort. Het welzijn van de compagnons wordt niet veel hoger gescoord dan het welzijn van de totale gevangenis (welzijn: 3.4 versus 3.2, fysieke gezondheid: 3.2 versus 2.8). Het psychisch welbevinden scoort met een 3.8 gelijk aan het gemiddelde van de gevangenis. Eén PIW'er vertelt dat hij dit niet had verwacht, omdat hij merkt dat de compagnons op deze afdeling veel meer met elkaar praten en de tijd nemen voor elkaars problemen.

De projectleider van Gevangenzorg Nederland geeft aan dat het goed gaat met de compagnons die op de afdeling zitten en dat zij echt verschil ziet in zelfredzaamheid, gezondheid en vertrouwen naar anderen toe wanneer een compagnon langer op de afdeling zit. Wel twijfelt ze of de compagnons die veranderingen buiten weten te behouden.

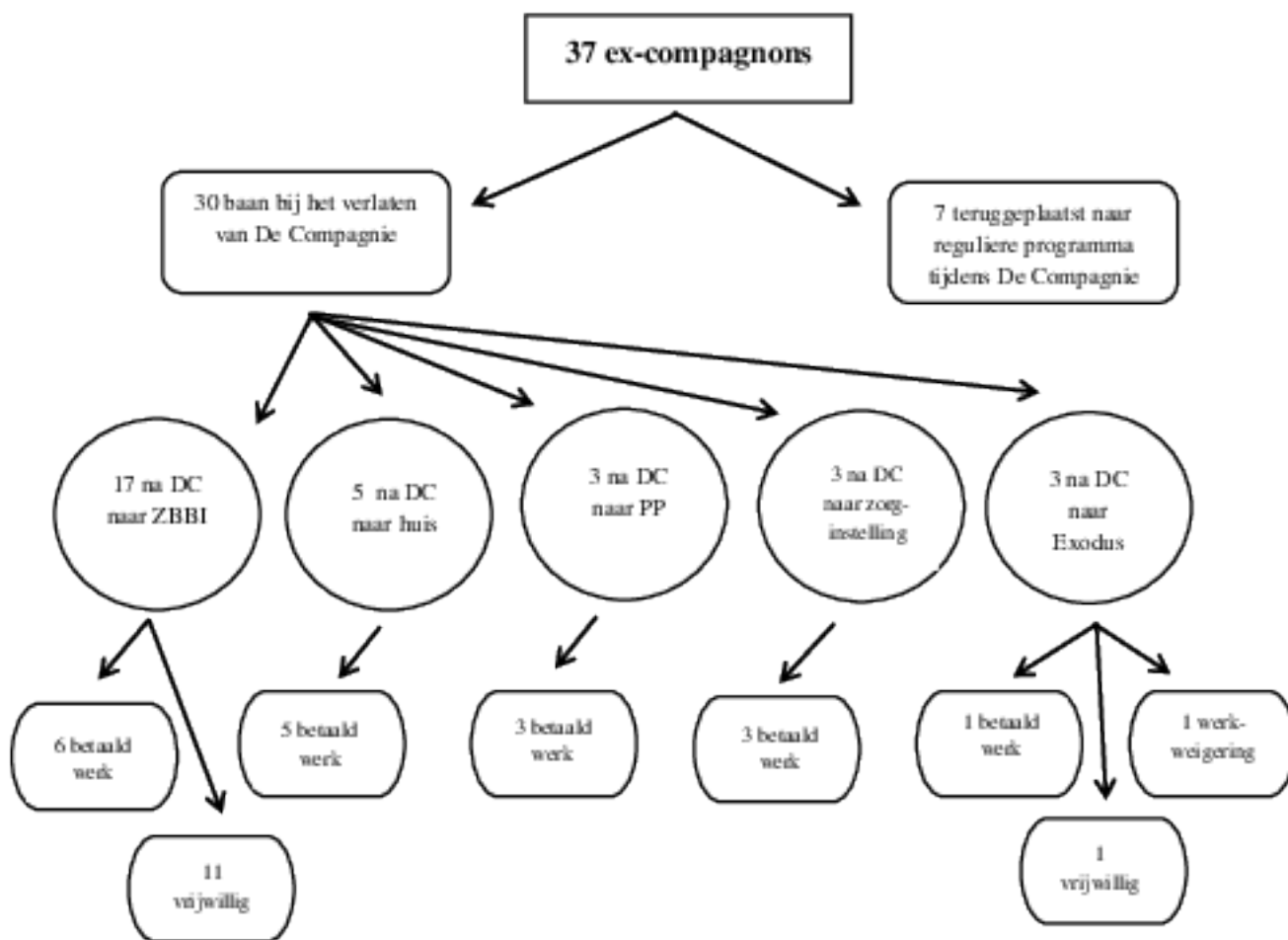
5.2 Arbeidsre-integratie en succesvolle terugkeer

In paragraaf 3.1 wordt beschreven dat één van de doelstellingen van De Compagnie arbeidsintegratie is. De plaatsvervangend directeur van PI Krimpen geeft aan dat dit onderdeel is van een breder doel, namelijk de succesvolle terugkeer in de samenleving. Daarom is in paragraaf 3.1 vastgesteld dat arbeidsintegratie en succesvolle terugkeer binnen De Compagnie als hetzelfde doel kunnen worden beschouwd.

De ex-compagnons geven aan dat De Compagnie je redelijk goed voorbereidt op de terugkeer in de samenleving. We hebben aan de ex-compagnons gevraagd of er nog dingen waren waar ze tegen aan liepen toen ze naar buiten gingen. Opmerkingen hierop waren: 'de wereld komt op je af als je naar buiten gaat, maar dat zal je altijd blijven hebben', 'ik had geen zorgverzekering' en 'ik had moeite met het vinden van een thuisadres', waaruit geconcludeerd kan worden dat zij beter voorbereid hadden kunnen zijn op een leven na detentie. Twee ex-compagnons zeggen dat zij geen problemen hebben ondervonden toen ze naar buiten gingen. Zij waren voldoende voorbereid op het leven in de vrije samenleving.

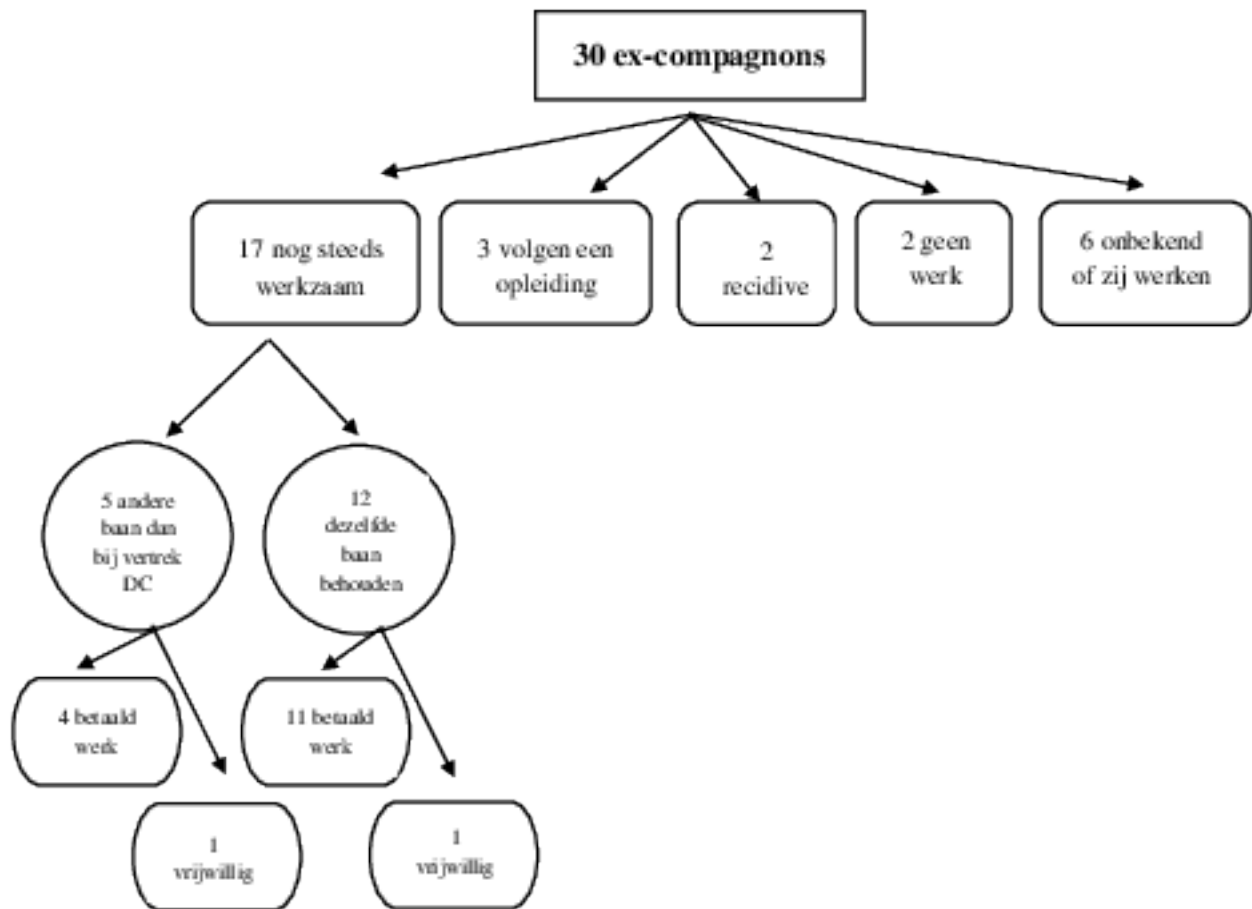
5.2.1 Arbeidsintegratie

De compagnons geven aan dat solliciteren op de afdeling en het naar binnen halen van potentiële werkgevers de belangrijkste aspecten zijn die plaatsvinden op De Compagnie om met een baan naar buiten te gaan. Eén compagnon geeft aan dat de beste voorbereiding op het leven buiten de stagedagen zijn die hij vanuit de Compagnie buiten detentie mag lopen. Twee compagnons geven aan dat Gevangenzorg Nederland alleen hele algemene baantjes kunnen regelen, die aan sluiten bij het vak dat zij voor hun detentie beoefenden. In de interviews met de ex-compagnons komt naar voren dat twee van de vijf respondenten niet blij waren met het werk dat zij via De Compagnie/Gevangenzorg Nederland hebben gekregen toen zij De Compagnie verlieten. In figuur 3 is de status van de ex-compagnons te zien bij het verlaten van De Compagnie zoals Gevangenzorg Nederland ons deze informatie heeft verschaft. Hierbij is het van belang te vermelden dat gedetineerden die vanuit een PI-faseren naar een ZBBI, verplicht zijn een zinnige dagbesteding te hebben; vrijwillig dan wel betaald. Als De Compagnie de compagnons daar niet in voorziet, regelt de ZBBI deze zinnige dagbesteding voor de gedetineerde.

Figuur 3: Status ex-compagnons bij verlaten De Compagnie

Hoewel de dertig ex-compagnons die uitgestroomd zijn met werk, allemaal op een ander tijdstip uitgestroomd zijn, is er gekeken hoeveel van de ex-compagnons op dit moment nog aan het werk zijn. Van de dertig ex-compagnons die uitgestroomd zijn met baan na verblijf op De Compagnie, zijn er acht ex-compagnons uitgestroomd in 2016, veertien in 2017 en negen in 2018. In figuur 4 is de huidige status te zien van de compagnons die De Compagnie verlaten hebben. Hierin is te zien dat 57% van de uitgestroomde ex-compagnons nog aan het werk is.

Figuur 4: Huidige status van de ex-compagnons

Het beeld dat Tabel 3 en Tabel 4 laat zien lijkt positief te zijn. De compagnons die De Compagnie verlieten, hadden een baan bij vertrek. Van die 30 compagnons, zijn zeventien compagnons nu nog steeds werkzaam en volgen er drie een opleiding. Van zes ex-compagnons is het onbekend of zij nog werk hebben. Deze zes ex-compagnons hebben ook geen contact meer met Gevangenzorg Nederland.

5.2.2 Persoonlijke verandering

Wat hebben de compagnons geleerd en nemen ze mee naar buiten? Compagnons geven aan dat ze op De Compagnie geleerd hebben om te praten, in een groep te leven en te beseffen dat er gevolgen zitten aan acties. Ze hebben daarnaast cursussen en papieren gehaald en één compagnon geeft zelfs aan alles hierbinnen geleerd te hebben: koken, 'm'n shit opruimen' en de was doen. Eén compagnon noemt het met elkaar omgaan en Skypen 'goede herinneringen aan slechte tijden.' Een andere compagnon vertelt dat de SOS cursus hem geleerd heeft een andere kant van mensen in te zien.

Ook hebben we de compagnons gevraagd of zij zichzelf veranderd vinden. De compagnons benoemen dat ze geduldiger zijn geworden, dat ze hun emoties onder controle kunnen houden, meer discipline hebben en anders zijn gaan nadenken. Eén compagnon benoemt dat sinds hij op De Compagnie zit, zijn kinderen hun vader weer terug hebben. Vier compagnons geven aan vertrouwen in de toekomst te hebben. Eén compagnon geeft aan niet te weten wat de toekomst hem brengt, en dus ook geen vertrouwen te hebben in zijn terugkeer in de maatschappij.

Vervolgens hebben we dezelfde vraag gesteld aan de ex-compagnons. Vijf ex-compagnons geven aan zichzelf niet te vinden veranderd, maar twee van die vijf geven aan dat detentie als geheel hun wel veranderd heeft. Eén ex-compagnon geeft aan zich meer bewust te zijn geworden van zijn eigen kwaliteiten, een ander geeft aan dat hij heeft geleerd zichzelf een spiegel voor te houden en de laatste ex-compagnon geeft aan dat De Compagnie hem aan het denken heeft gezet over het leven.

Er kan gesteld worden dat De Compagnie wat teweegbrengt bij de compagnons en dat ze de toekomst over het algemeen positief zien. Toch blijkt dat ex-compagnons zichzelf niet wezenlijk veranderd vinden door hun tijd op De Compagnie.

5.2.3 Belangrijkste aspecten van De Compagnie

Aan de compagnons is gevraagd welke aspecten zij binnen de Compagnie als meest waardevol achten. Er kwamen hier veel verschillende antwoorden op. Drie compagnons hebben consensus over bezoek op de afdeling/Skype als belangrijkste aspect van De Compagnie. Het werken aan een betere toekomst en arbeidsintegratie twee keer genoemd, evenals de rust die er is op de afdeling om onder andere te studeren. Verder worden er nog door andere compagnons de volgende belangrijkste aspecten genoemd: de vrijheid om naar buiten te lopen en te doen en te laten wat je wilt, de meer menselijke behandeling als het aanspreken met je voornaam, het opstapje om dingen voor elkaar te krijgen en papieren te halen en het één groep zijn. Hieruit kan geconcludeerd worden dat herstel van relaties – waartoe bezoek op de afdeling en Skype bijdragen – als het meest belangrijk worden gezien, gevolgd door het werken aan een succesvolle terugkeer in de vrije samenleving. Toch blijkt er niet duidelijk één aspect naar voren te komen dat het belangrijkste wordt gezien.

Dezelfde vraag is gesteld aan de ex-compagnons. Ook zij gaven wisselende antwoorden: cursussen, thema-avonden, het meer met rust worden gelaten en het sporten. Vier ex-compagnons geven het belang aan van vrijwilligers, twee ex-compagnons zeggen het omgaan met 'normalere medege-detineerden' op de afdeling het belangrijkste te vinden op De Compagnie. Drie ex-compagnons geven aan dat Skype één van de belangrijkste dingen is geweest omdat het de overgang naar buiten makkelijker maakte omdat je hierdoor wist hoe het leven na detentie uit zou zien. Hoewel herstel van relaties bij de ex-compagnons ook op de voorgrond staat als belangrijkste aspect van De Compagnie, is het opvallend dat de meerderheid van de ex-compagnons het belang van de vrijwilligers aangeven terwijl geen enkele compagnon dit tijdens de interviews heeft benoemd. Hierbij speelt mogelijk wel mee dat een groot deel van de ex-compagnons niet ondervraagd is waardoor selectiviteit van invloed is op de beantwoording van deze vraag.

21 van de 37 ex-compagnons blijken nog contact te hebben met hun buddy. Met de rest heeft Gevangenzorg Nederland geen contact meer. Van de ex-compagnons die wij gesproken hebben, geven er vier aan nog contact met hun buddy te hebben puur voor de gezelligheid. Eén daarvan geeft aan dat de buddy in het begin veel kon regelen voor hem, zoals hulp bij het schrijven van een CV, met contacten met de reclassering, het regelen van een zorgverzekering en in gesprekken met vrienden en familie. Eén ex-compagnon geeft aan te druk zijn voor contact met zijn buddy.

5.3 Werkklimaat

Er is aan de PIW'ers gevraagd of zij het werkklimaat anders ervaren dan op de reguliere afdelingen. Zij gaven aan dat er een relaxtere sfeer is om te werken en dat er meer tijd is voor de gedetineerden dan op de reguliere afdelingen. De sfeer is gemoeidelijker en ze werken meer met een sterkere vertrouwensband met de gedetineerden. Dit heeft er onder andere voor gezorgd dat één PIW'er het plezier in het werken weer terug heeft gevonden. Dat De Compagnie wordt gezien als een relaxte afdeling, is ook wel te zien aan het feit dat er regelmatig andere

bewaarders, maar ook beveiligers binnen komen om even te kletsen of hun lunch te nuttigen op de luchtplaats van De Compagnie. Hoewel dit (mede) te verklaren is doordat deze luchtplaats voorheen de 'tuin' was voor het personeel, waar dus nu door personeel nog steeds gebruik van wordt gemaakt. Ook tijdens het avondeten schuiven de PIW'ers van De Compagnie aan, of komen er na het eten PIW'ers of beveiligers van andere afdelingen eigen maaltijd nuttigen op De Compagnie. Uit de interviews komt ook naar voren dat PIW'ers die geen plezier meer hadden in hun werk op de reguliere afdeling en een nieuwe uitdaging zochten, geplaatst worden op De Compagnie en hun plezier in het werk op die manier terug hebben gevonden. Ook is De Compagnie een geschikte werkplek voor PIW'ers die de reguliere afdeling (tijdelijk) niet aan kunnen door bijvoorbeeld lichamelijke klachten,

5.4 Conclusie

De resultaten van De Compagnie in termen van de bijdragen aan het leefklimaat zijn positief. Uit de gedetineerdersurvey springt het betere eten er aanzienlijk uit ten opzichte van reguliere afdelingen. Het is dan ook iets waar de compagnons in de interviews erg enthousiast over zijn. Bovendien stellen zij dat het eten dat zij zelf kunnen koken bijdraagt aan een betere fysieke gezondheid. De compagnons zeggen zich fitter te voelen op de Compagnie in vergelijking met toen zij op een andere afdeling verbleven. Het feit dat zij aangeven beter in hun vel te zitten, is mede te wijten aan de extra mogelijkheden die zij hebben om contact te onderhouden met hun familie en vrienden door middel van Skype en bezoek op de afdeling. Voor wat betreft het gevoel van veiligheid is er geen verschil in het leven op De Compagnie en het leven op reguliere afdelingen. Dit komt ook doordat gedetineerden zich over het algemeen een hoge mate van veiligheid ervaren in de Nederlandse gevangenis en er op dit gebied dus niet veel verbetering mogelijk is dat leidt tot sterke verschillen.

De resultaten van De Compagnie in termen van de bijdrage die geleverd wordt aan een succesvolle terugkeer in de samenleving lijken op basis van de gegevens die Gevangenzorg Nederland heeft aangereikt erg positief. Iedereen die de Compagnie uitstroomt, heeft een baan. In hoeverre dit resultaat ook bijdraagt aan het stoppen met delictgedrag is op dit moment nog niet goed te beantwoorden. Bij de meeste gedetineerden is de *time at risk* daarvoor nog te kort. Dat er op dit moment nog slechts twee van de dertig ex-compagnons zijn gerecidiveerd zegt dus niet zoveel. Een positief gegeven is dat het aantal compagnons dat is teruggeplaatst redelijk laag is, namelijk slechts zeven compagnons.

Het lijkt aannemelijk dat ook na enige tijd de resultaten van De Compagnie nog merkbaar zijn. Iets meer dan de helft van die dertig ex-compagnons heeft op dit moment nog steeds een baan. Een klein percentage (10%) volgt een opleiding, wat valt onder het hebben van een zinvolle dagbesteding. Het is haast onmogelijk om vast te stellen in hoeverre De Compagnie oorzaak is van de effecten na enige tijd. Hoewel deze gegevens als positief kunnen worden beschouwd is causaliteit in dit onderzoek moeilijk vast te stellen. Zeker tijdens het opstarten van De Compagnie golden er strenge selectiecriteria voor plaatsing op De Compagnie. De kans bestaat dus dat de gedetineerden die op De Compagnie terecht zijn gekomen, ook zonder (hulp van) De Compagnie goed terecht waren gekomen na detentie. Moeilijk is het daarom om vast te stellen of de selectiecriteria die worden gehanteerd voor de compagnons het succes van De Compagnie vooraf voorspellen, of dat de interventies op De Compagnie (programma-elementen) de reden zijn van dit succes.

Reacties op de zinvolle elementen zijn wisselend waardoor er geen eenduidige conclusie kan worden getrokken. Zinvolle elementen zijn volgens de compagnons en ex-compagnons de ondernemersochtenden, Skype, bezoek op de afdeling en de SOS-cursus te zijn. Enerzijds lijken deze elementen zinvol te zijn met het oog op arbeidintegratie en herstel van relaties, anderzijds lijken deze elementen ook vooral de tijd op De Compagnie te vergemakkelijken. De groep geïnterviewde ex-compagnons bestond uit slechts acht compagnons waar door ook hier rekening

moet worden gehouden met een selectie respons. Vervolgonderzoek naar de langdurige effecten hiervan met betrekking tot de Compagnie moet uitwijzen of deze programma-elementen op de lange termijn nog net zo zinvol zijn.

Als laatst is er gekeken naar de resultaten van De Compagnie in termen van de bijdragen aan het werkklimaat. De elementen op De Compagnie lijken een positief effect te hebben op het werkklimaat. De PIW'ers voelen zich relaxter en hebben meer tijd voor de gedetineerden en De Compagnie is een geliefde plek om werkzaam te zijn maar ook om pauzes te houden.

5.5 Aandachtspunten

Een aandachtspunt is dat de beïnvloeding of druk door medegedetineerden, bijvoorbeeld in het (handelen in) contrabande zo veel mogelijk zou worden gewaakt. In het verlengde hiervan is gebleken dat een dergelijke afdeling niet altijd direct zal leiden tot steun. In dit onderzoek komt naar voren dat het niet vanzelfsprekend is dat personeel er de nut of noodzaak in ziet van een dergelijk regime. Het is daarom belangrijk te investeren in personeel.

Een andere belangrijke aanbeveling is dat het strafrestant van drie maanden voor toelating op De Compagnie veelal te kort is en weer terug moet naar de oorspronkelijke zes maanden. Drie maanden is te kort om een compagnon in een groep te laten opnemen, om vooruitgang te boeken in de zoektocht naar werk en actief bezig te zijn met het Mijn CompagniePlan. De Compagnie moet hierbij het belang van de groep in hun achterhoofd houden. Het is dan ook noodzakelijk dat voor nu in ieder geval het strafrestant van drie maanden als absoluut minimum geldt en dat daar niet van wordt afgeweken.

Het is voor de meerwaarde van de thema-avonden van belang aan te gaan sluiten bij persoonlijke wensen van de compagnons en individueler en persoonlijker aan het werk te gaan. Er is nu één aanpak geldig in De Compagnie die geldt voor alle compagnons. Het is verstandig in plaats daarvan individueel of indien mogelijk in subgroepen aan te sluiten bij de wensen en doelen van compagnons om zo thema-avonden effectiever te laten zijn. Hierbij sluit het aan bij de individuele aanpak van de SOS-cursus en het Mijn CompagniePlan en daarmee op een succesvolle terugkeer in de vrije samenleving. Een aandachtspunt is hierbij de spanning die bestaat tussen enerzijds het aanbieden van (gewenst) maatwerk, en anderzijds de (on)mogelijkheden in het aanbieden van uniformiteit.

Literatuur

Andrews, D. A., Bonta, J., & Wormith, J. S. (2011). THE RISK-NEED RESPONSIVITY (RNR) MODEL Does Adding the Good Lives Model Contribute to Effective Crime Prevention?. *Criminal Justice and Behavior*, 38(7), 735-755.

Beyens, K. (2015). PrisonCloud. Een ICT-platform voor de Belgische gevangenis. *Panopticon-Tijdschrift Voor Strafrecht, Criminologie En Forensisch Welzijnswerk*, 36(2), 122-126.

Beyens, K. & Boone, M. (2013). Zeg maar Henk tegen de chef. Ervaringen met het Belgisch detentieregime in de PI Tilburg. Den Haag: Boom Lemma uitgevers.

Boone, M. M. (2012). Schurende mensbeelden: Het verantwoordelijk stellen van gedetineerden voor hun re-socialisatie. In: *Relaties van gezag en verantwoordelijkheid: strafrechtelijke ontwikkelingen*, p.291- 306 Den Haag: Boom Lemma

Boone, M., Althoff, M., & Koenraadt, F. (2016). *Het leefklimaat in justitiële inrichtingen*. Boom juridisch.

Bonta, J., & Andrews, D. A. (2003). A commentary on Ward and Stewart's model of human needs. *Psychology Crime and Law*, 9(3), 215-218.

Cochran, J.C. & Mears, D.P. (2013). Social isolation and inmate behavior: A conceptual framework for theorizing prison visitation and guiding and assessing research. *Journal of Criminal Justice*, 41(4), 252-261.

Duncan, H.E. & Balbar, S. (2008). Evaluation of a visitation program at a Canadian penitentiary. *The Prison Journal*, 88(2), 300-327.

Eichelsheim, V.I. & Laan, A.M. van der (2011). Jongeren en vrijheidsbeleving. Een studie naar de wijze waarop jongeren in Justitiële Jeugdinrichtingen omgaan met vrijheidsbeneming. Den Haag: WODC.

Farahi, C. & van de Rijt, J. 'Normalisatie en zelfredzaamheid binnen het gevangenis- wezen', PROCES 2016, 2.

Farrall, S. (2002). Rethinking What Works with Offenders: Probation, Social Context and Desistance from Crime. Cullompton: Willan Publishing.

Kuis, E., Schuhmann, C.M., & Goossens, M. A. (2015). Puur voor jou. On derzoek naar één-op-één bezoeksprekken van vrijwilligers aan gedetineerden.

Laan, A. van der & Eichelsheim, V. (2013). Juvenile adaptation to imprisonment: Feelings of safety, autonomy and wellbeing, and behaviour in prison. *European Journal of Criminology*, 10(4), 424-443.

- Laub, J. H., & Sampson, R. J. (1993). Turning points in the life course: Why change matters to the study of crime. *Criminology*, 31, 301-325.
- Laub, J. H., & Sampson, R. J. (2001). Understanding desistance from crime. *Crime and Justice*, 1-69.
- Liebling, A. & Arnold, H. (2004). *Prisons and their Moral Performance. A Study of Values, Quality, and Prison Life*. Oxford: University Press.
- Lucassen, P. L. B. J., & olde Hartman, T. (Eds.). (2006). *Kwalitatief onderzoek*. Bohn Stafleu van Loghum.
- Meek, R. & Lewis, G. (2014). The impact of a sports initiative for young men in prison: Staff and participant perspectives. *Journal of Sport and Social Issues*, 38(2), 95-123
- Minke, K.L. (2014). Cooking in prison: from crook to cook. *International Journal of Prisoner Health*, 10(4), 228-238. <http://dx.doi.org/10.1108/IJPH-09-2013-0044>.
- Molleman, T. (2014). *Zelfredzame gedeetineerden. Mogelijkheden binnen de muren*. Den Haag: WODC, Cahier 2014-18
- Sykes, G. M. (1958). *The Society of Captives. A Study of a Maximum Security Prison*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press
- Swanborn, P. G. (2004). *Evalueren*. Boom Koninklijke Uitgevers.
- Trusty, B., & Eisenberg, M. (2003). Initial process and outcome evaluation of the InnerChange Freedom Initiative: The faith-based prison program in TD CJ. *Austin, TX: Criminal Justice Policy Council*.
- Van der Laan en Eichelsheim (2013). Juvenile adaptation to imprisonment: Feelings of safety, autonomy and wellbeing, and behaviour in prison. *European Journal of Criminology*, 10(4), 424-443.
- Walker, L., Johnson, A., & Van Wormer, K. (2013). Brazil's Restorative Prisons. *Restorative justice today: Practical Applications. Los Angeles: SAGE Publications, Inc*, 152.
- Ward, T. & Maruna, C. (2007). *Rehabilitation*. London: Routledge.
- Ward, T., & Stewart, C. (2003). Criminogenic needs and human needs: A theoretical model. *Psychology, Crime & Law*, 9(2), 125-43.
- Wolthuis, A., & Vandenbroucke, M. (2009). Schade herstellen tijdens jeugddetentie. *Een evaluatieonderzoek naar herstelgericht werken in Forensisch Centrum Teylingereind*.
- Zebel, S., Vroom, M., Ufkes, E. G., (2016). Herstelgerichte cursussen in detentie: Evaluatie van Puinruimen, SOS en DAPPER.

Bijlage 1

Ge detineerdersurvey 2017

	Gemiddelde Afdeling J (12)	Gemiddelde Krimpen	Gemiddelde GW
Autonomie			
Zelfstandigheid	3.8	2.8	2.7
Contacten binnen de inrichting			
Omgang met medewerkers	3.8	3.2	3.3
Omgang met medege detineerden	4.0	3.4	3.4
Afhandeling van klachten	3.6	2.7	2.6
Gezondheidszorg	3.7	3.4	3.3
Psychologische zorg	2.9	3.1	3.2
Beklag commissie (ja)	30%	39%	31%
Gediscrimineerd (ja)	18%	19%	20%
Contacten met de buitenwereld			
Bezoek tijdens detentie	3.2	2.9	2.9
Contact tijdens detentie	3.3	2.9	2.8
Zinvolle dagbesteding			
Activiteiten	3.9	3.1	3.1
Dagbesteding	3.3	2.4	2.3
Re-integratie	2.8	2.5	2.5
Veiligheid en orde			
Veiligheid	4.2	4.0	4.0
(Fysiek) welbevinden en voorzieningen			
Nachtrust	3.8	2.8	2.8
Eten	3.9	1.7	2.0
Winkel	2.4	2.1	2.4
Het gebouw	3.4	2.6	2.8
Zelf koken	4.4	3.5	3.0
Resocialisatie			
Promoveren degraderen	3.4	3.5	3.4
Herstelgerichte detentie	3.3	2.9	2.7
Detentie en re-integratieplan	2.8	2.5	2.5
Verwachtingen	4.1	4.3	4.2
Algemeen oordeel			
Algemeen oordeel	3.6	2.9	2.9
Gezondheid en welzijn			
Welzijn	3.4	3.2	3.2
Fysieke gezondheid	3.2	2.8	2.8
Psychisch welbevinden	3.8	3.8	3.8
Detentiezwaarte (R*)	3.5	3.5	3.5
Gedrag en slachtofferschap			
Minimaal 1 keer misdraging in afgelopen twee maanden	27%	27%	24%
Minimaal 1 maal slachtoffer in afgelopen twee maanden	36%	38%	35%

*Reversed: hoe hogere de score, hoe meer de tentieschade